

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 19 (210) Sîmbătă 7 MAI 1986 — 8 PAGINI, 1 LEU

„AVEM O ȚARA FRUMOSĂ ȘI BOGATĂ, UN POPOR HARNIC ȘI CUTEZĂTOR, CARE TIMP DE PESTE DOUA MILENII, ÎN ANII GREI DE RESTRIȘTE, ÎNFRAȚIT CU CODRII, RIURILE ȘI VAILE ȘI-A APĂRAT GLIA, IAR ACUM SUB CONDUCEREA PARTIDULUI, ÎȘI ZIDEȘTE O VIAȚĂ NOUĂ”.

NICOLAE CEAUȘESCU

Secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român

LA ANIVERSAREA PARTIDULUI

Partid Comunist Român, destin al patriei împlinit după inimă și gând, puternic răspunzător cu prezentul și viitorul unei nații. Dorul țării te-a ridicat clițorie — între steaguri tricolore și roșii — pe îndelungi și neuitate frământări istorice. În zilele înlucocose, țara bogată dăruită de natură te-a născut ca o necesitate, să-i fi inspirator la marile răspintii și neostenit gospodar. Ai luat ființă în casa acestui părint, pe care durăm de mii de ani, legați ca izvoarele și copacii, năzuind mereu spre înălțime. La Dunăre, la Mureș, la Argeș, la Bistrița moldovenească, unde am semănat griu și vită de vie, am scos aur și sare din inima pământului — ca daci, ca romani, ca mîndru popor românesc — strălucesc ostăzii luptele tale și munca unei nații întregi, dăruind zilnic omului liber.

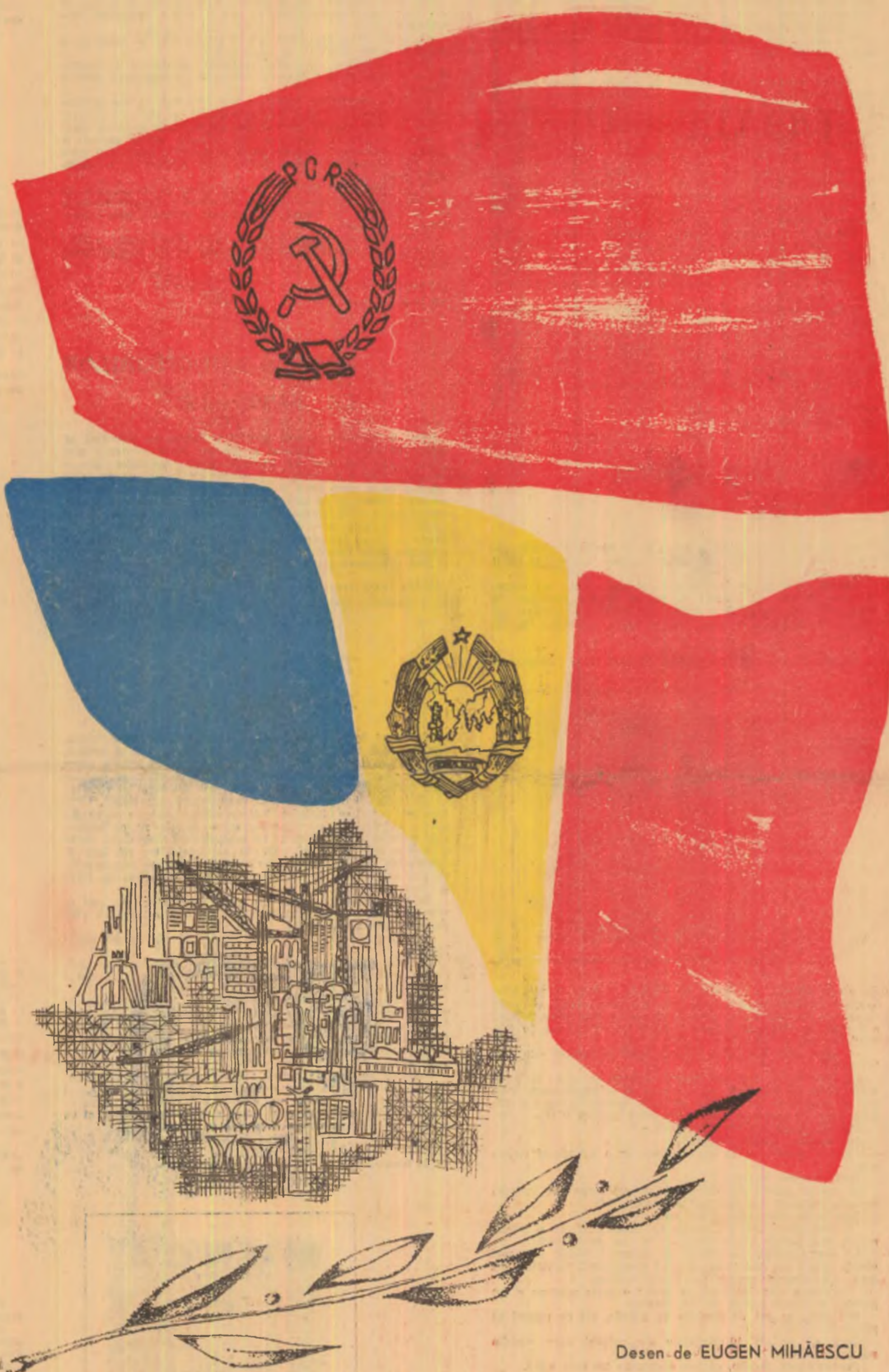
Partid Comunist Român, îți trași obîrșia din încrederea nedezrădăcinată în drăpatea istorică și socială, care a aprins faclă marilor răscoale secerate cu moarte, de stăpînitori groși la obraji și opaci la suflet. Îți trași obîrșia din bogatele conștiințe și spirite luminoase care au vegheat și îmbărbătat nealterarea credinței unui popor, în dreptul lui la existența. Marii vizionari care te-au proorocit cu un secol în urmă și marii vizitatori ce te-au întemeiat, își trăiesc astăzi, la cei 45 de ani de viață ai tăi, visul întărit și îmbogățit mereu prin alțea bătălii durasor cîștigate. Împingerea către altădată a lui Decembrie, sfărîmarea pe roată a lui Horia, rețezarea de cap a lui Mihai Viteazul, aruncarea lui Tudor Vladimirescu în ființă, uciderea prin fizie a lui Nicolae Bălcescu, chinuirea și moartea de sule de ori la Lupeni, la Grivița, în Piața Palatului, unei regalități de import, n-au putut distruge legămintele de inimă și conștiință ale poporului, năzuința luminoasă a unei națiuni care și-a concentrat întreaga putere și răbdare creatoare în ființa sa.

Înălțaiți țări au plins în Miorita și pe scara furată a lui Manole, au creat Hora Unirii și a Independenței. Cînd a răsarit din toate încercările, luminoasă la frunte, ne-ai arătat puterea ce sălășluiește în cugetul și miinile noastre. Bătăliile tale ne-au dăruit libertate de țară, demnitate și fericire de om. Unitatea de popor consolidată și independentă, milenar rivnita independentă, sint fructe ale răbdătoarelor tale strădăni. Mărturie a legămîntului dintotdeauna al țării cu poporul sînt.

Oțelul românesc, abia cunoscut la nașterea sa, e cerșet al în lîngurii internaționale. Agricultorii români învin la plug de lemn cîndva, sînt ascultați cu sfîntenie în plănare și înfrunții istorice. Cîntecul și înțimplările pămîntene păstrate cu aureolă fantastică din om în om, din generație în generație, și peregrinînd o dată cu pravilele îmbătrînite, au trecut în literă tipografică și în țară, hrană sufletească, o dată cu piinea și pacea și luntrea bucuriei în casele tuturor locuitorilor. Milioanele de Kwh energie electrică umbli prin țară ca pasărea dimineții, descoperind sub lumină fluorescentă noi orizonturi. Prin cuvîntul tău ne-am impus în lumea vaioată de pace și frățiască înțelegere cu toată suflarea omenească a pămîntului. În cei 45 de ani de glorioasă existență, devotamentul față de aspirațiile clasei muncitoare, înțelegerea și dezlegarea durerii și visurilor de veacuri ale tărîmii, intelectualității populului român, își-au fost crez nesfîrșit. Pe drept și firesc ești avangarda unei colectivități în plină ascensiune istorică, avangarda țării în superbă înflorire economică și spirituală. Înțreg poporul românesc trăiește azi, din plin, bucuria maturității sale, frumusețea și bogatul cules al roadelor celor 45 de ani. Cu țaria răspunderilor tot mai grave, din fabrici nou înzestrate, din instituții științifice cu neostenite cercetări, din sale cooperatiste și de pe luminoasele șantiere ale construcției și creației artistice naționale, cei mai talentați și harnici fii ai patriei vin către tine, într-o rîndurile tale cu hotărîrea de a păstra mereu la loc de cinste în lume, de a duce tot înainte viața României socialiste. Bilanțul înfăptuirilor noastre, concretizat în documentele celui de-al IX-lea Congres al țării, este traicina frumuseții din care se înalță ca ramurile încrîcate ale livezilor tot alte bogății visate de tine întii și plantate în suflarea noastră.

Nu mai primăvara te putea naște, Partid al marilor germinaiți și al progresului, care în 45 de ani de viață ai adăugat la încrederea unei țări în rolul ei istoric, plînuind viața înfrîntă rodnic și siguranta duratei.

VIOLETA ZAMFIRESCU

Desen de EUGEN MIHĂESCU

zidirea cea mai înaltă

Dintre toate construcțiile care au împadobit România socialistă, de la un capăt la altul, de la Marea cea mare și pînă dincolo de Țara Oasului, din șesurile Banatului și pînă într-ale Moldovei, — zidirea cea mai înaltă este și va rămîne omul care le-a izvodit, omul care le-a ridicat din adîncul fundațiilor, omul muncii și al creației, omul celui mai drept orînduirii sociale, omul care a dat relief și pregnanță peșajului psihic românesc, ridicînd străvechea omenie la rangul de unanimitate, schimbînd o țară și schimbîndu-se și pe sine, într-un proces complex și fascinant. Denumirea aceasta de zidire poate să pară nepotrivită, — om și zidire? — accepția pe care am vrut să i-o dau însă vine de demult, din baladă, și a crescut și s-a împlinit o dată cu împlinirea deșideratelor fundamentale ale revoluției socialiste, revoluției a umanului adevărat și plenar, sinteză vie și luminoasă a idealurilor celor mai scumpe omeniri și a unei practici multiple, menită să schimbe fața înțregii lumi.

Omul acestor pămînturi a nutrit, prin veacuri, o nădejde adîncă și de neclintită, o dorință arzătoare, de a se realiza pe deplin, cu ființă superioară și fundamentală. A muncii și a răbdării, o făcut îndelung și cînd a vorbit, a vorbit prin frunză sau prin fluiet, prin joc sau prin baladă. Și nu s-a culemurat nici măcar în fața morții, dînd tragicului sfîrșit o aureolă fantastică, de nuntă neobșnuită. S-au făcut, pe marginea cunoscutelor balade, foarte multe considerații. Și se vor mai face și de acum încolo, așa cum s-au făcut, se vor mai face considerații pe marginea celei mai tulburătoare tragedii shakespeareiene, — Hamlet. Există de altfel o înrudire între cele două opere. Le unește tulburarea în fața morții, zguduirea pe care o trăiește și o va trăi orice om cînd se va uita „dincolo”, în prăpastie. Și le deosebeste înălțimea de simțămînt. Poetul care a plămădit „Miorita” — însuși poporul român, de fapt — trece peste încercarea grea a ultimei clipe și preschimbă zbaterea într-o liniște culmeardătoare și profundă, în care cred că se regăsește, filtrată prin ani, alitudinea față de viață și de moarte a vitezilor de la Sarmisegetuza. Și poate că vibrează pe undeva prin adîncuri — liindcă

numai apele mari pot atinge o asemenea curgere lină, la suprafață, deasupra — un optimism robust, o încredere nesfîrșită în puterea veșnic vie și veșnic dăătoare de putere a vieții.

Încrederea noastră în destinul propriu s-a bizuit pe cinste, mai presus de orice. Și pe hărnicie s-a bizuit. Și pe înțelepciune, pe o înțelepciune activă, pe care nu o pot avea decît popoarele vechi, cu o experiență îndelungată și profundă. La noi, munca s-a împlinit cu creația, de demult, nu numai de acum, iar frîștețea s-a împlinit cu veselia, într-o țesătură bogată colorată. În minia noastră a răzbit adeseori suier ascuțit de coasă, dar adevărați am fost și sîntem în veselie, în cîntec și joc, în vorba de duh. Și asta nu pentru că am fi inclinați către ușurință, ci pentru că ne place, — cu adevărat și tot așa : de demult, tot ce e frumos, fiindcă iubim viața și lumea, fiindcă vrem, — tot așa : de demult — să ne dezvăluim firea, să ne preschimbăm toate visurile în lapte de neuit, să știe toți că aici la Dunăre, lângă Carpați, trăiește și munceste un popor harnic și bun, prețuitor al prieteniei și al valorii adevărate, al calităților tuturor celorlalte popoare, împreună cu care a vrut și vrea să viețuiască în cea mai deplină armonie.

Epoca pe care o trăim poate fi numită, fără nici a ezitare, epoca celei mai depline renașteri sociale și naționale. Omul acestor pămînturi — muncitor și bun pînă în măduva oaselor, aspru și îngăduitor, avînd ceva din semeția spicelor pline, care se pleacă firesc spre pămîntul care le-a crescut — își realizează acum, datorită socialismului, cele mai vechi năzuințe. Și se realizează și pe sine, într-un proces complex și dinamic. Trăsăturile fundamentale ale poporului român — între care intră, se înțelege, și bunul simț, o modestie structurală — capătă acum noi valențe, trezind din reacție în reacție, într-un lanț din ce în ce mai scăpător și mai fascinant. Procesul acesta a urmat și urmează drumul mereu ascendent al revoluției socialiste. Avem acum „un trecut” și, în acest sens, o experiență impresionantă. Sentimentul de neînălțat al istoriei ne dă însă și mai multă încredere în propriile noastre forțe, — și într-ale altora, se înțelege. Formarea și consolidarea unei noi con-

GEORGE MACOVESCU

străbunilor mei

Nu știu cine sînteți.
Blazoane nu ați avut,
Slovă nu ați cunoscut,
Hrisoavele le-ați pierdut.
Ați pierit
Așa cum ați venit.
V-ați amestecat cu țarina
Între Carpați și Bărăgan
Minind oile din urmă
Sau boii înjugați la tînjală.
Uneori, umblind peste cîmpuri
Mă tem că vă calc în picioare,
Și nu vreau,
Voi ați fost buni și răbdători.
Ați iubit oamenii, pămîntul și cerul.
V-au plăcut ochii și gura femeilor
Iar vinul l-ați băut cu bîrdace arse,
Ați fost aprigi la minie.
Pentru dreptate
L-ați cărat pe dumnezeu în spate
Și l-ați aruncat
La malul uitat.
Dar niciodată n-ați izbit
Pe cel căzut și obidit.
Voi sînteți străbunii mei,
De aceea, mă tem
Să nu vă calc în picioare
Cînd, umblind peste cîmpuri
Între Carpați și Bărăgan,
Mă gîndesc la mine, la voi,
La cei care vin după noi.

TIBERIU UTAN

aler gătorul

Dintr-o columnă desprins
sau dintr-o piatră de altar
La Sermisegetuza
aler gătorul în mine și în afara mea
om flamură
nu știu.
Nu știu alergătorul
care parcurge pajîști
otave necosite
și norii norii norii
istoriei —
aler gătorul
foarte tînar
de parcă țara asta
abia a fost născută.
Simt tălpile
acele nevăzute
o zbatere de ape
din Iza
din Bieaz
ca valuri mereu rostogolite
prin mine în turbine
în istoria acestei țări
prin care-alergătorul
aler gătorul, tot aler gătorul,
și nimeni nu-l poate opri,
aler gătorul,
tot aler gătorul.
Om flamură.

științe, a unei noi viziuni asupra vieții și lumii, mai reale, a crescut prin ani, a depășit fel de fel de dificultăți, obiective sau subiective, externe sau interne, — triumfînd pe planuri multiple, înălțurînd culele umilimelor, alit de adine încrustate pe obrazul acestui popor, limpezind zîmbetul bătrînilor și deschizînd în fața vîrstarelor tinere cele mai largi orizonturi.

Maturizarea tinerilor care aveau în 1944 între șaisprezece și douăzeci de ani este sinonimă cu maturizarea revoluției socialiste, a noii noastre orînduirii. Adolescenții de atunci, muncitorii sau pui de țărani, elevi cu hainele rupte sau rîmase mult prea mici, — sînt bărbăți în toată puterea cuvîntului acum, muncesc în toate domeniile de activitate, cu pricepere și pasiune, dau viață celor mai îndrăznețe proiecte. Realizarea acestora, prin muncă, printr-un efort constructiv modest dar măreț, modest prin nota sa firească și măreț prin efectele pe care le are, — este cea mai deplină, cea mai complexă și mai îndrăznețoare. Așa au dispărut și dispar granițele dintre oameni, hotărîțele cumplite ale vechilor deprinderi, așa au căpătat și capătă un cîmp din ce în ce mai larg de manifestare, hărnicia și priceperea, cinstea străveche, optimismul și voiașia noastră românească, inclinațiile cele mai telurice și mai pozitive. Cîte romane și cîte nuvele, cîte subiecte formidabile nu stau ascunse în această creștere a unei colectivități întregi, a unui popor necăjit și învrăbit pînă mai ieri, senin și șiorit acum, să cuprindă cît mai mult, să realizeze cît mai mult.

Marșea explozie de talente, marea hărnicie care a cuprins toată țara, realizările pe care-le-am obținut și le obținem mereu, în toate domeniile de muncă, — dovedesc că omul de astăzi, din România, s-a reușit pe sine, și a găsit drumul căutat aifa amar de vreme și că se află la început abia, puterea și frumusețea sa fiind încă la umbra schelelor construcțiilor la care lucrează.

Viitorul însă, viitorul comunist al acestei țări, îi va limpezi și-i va lumina pe deplin fața.

ION LANCRANJAN

p e r m a n e n ț e

CINE

SINTEM

Trei milioane de oameni, temelia și fala țării românești, clasa din a cărei sudoare izvorăște avuția în timp de pace și care la vreme de primejdie pentru țară nu și-a cîntărit niciodată singele vărsat întru mintuirea și pentru libertatea ei, această clasă se stinge, și dacă cauna lui Tantal, care murea de sete deși stătea băgat în apă pînă la bărbie, este o poveste mitologică, cazna săteanului român este un adevăr netăgăduit: trăind într-un grînar umplut cu rodul muncii lui, el nu se poate atinge de pinea care-i este atît de trebuincioasă fiindcă este proprietatea altuia.

Impotriva acestei nedreptăți revoluționare ne-am întovărășit spre a lupta, noi care de astăzi înainte vom vorbi românilor prin această foale.

Sintem români și patrioți pînă la marginea aceea care este încă necunoscută șovinismului, și patriotismului nostru — legitimată prin robia veacurilor trecute, cit și prin greutățile ce au neamurile mici de a trăi independente în mijlocul arsenalului european — nu și va manifesta flinta nici prin lovituri aduse drepturilor neamurilor străine, nici prin revendicări care ar fi mai mari decît permite dreptatea și adevărul istoric.

Campioni hotărîți și credincioși ai neamului, vom lupta întotdeauna în contra curentelor ce vreedată ar stîrni șovinismul patrioților necuetați, ca brațul României, care pînă ieri a fost prins de lanțul robiei, să amenințe libertatea venunul alt popor înarmat cu secura călăului.

Mintea și aspirațiile noastre înălțîndu-se către un ideal mai măret și mai nepătat de cum sînt mai toate întocmirile meșchine ale celor care nu se ocupă decît de izbînda momentului, vom cere necurmat ca drepturile omului, cu și drepturile neamurilor, să fie recunoscute și puse la adăpostul lovirilor vrăjmașești.

Vom lupta pentru a scoate pe popor din mizerie și din ignoranță și vom lupta necurmat, stimulați de către îngrozitorul strigăt al poporului, strigătul foamei și al nenorocirei, strigătul vicului care se dezbate în plutele mizeriei la ceasul facerii, strigătul rușinei care bate la ușa șarmantului cînd pe palele mucedale ale sărăciei n-a mai rămas nici un nodru de pine. Și vom izbui, căci avem credință în dreptate.

„EMANCIPAREA”
din 15 aprilie 1883, p. 2

CINE SINTEM!

CE VOIM!

Ce fu Dacia trecutului o știți; cum înțelegem Dacia viitoare vom spune-o. Vă vom spune: sintem fiii vechii Dacii, voim Dacia viitoare.

Istoria nară că, pe la sfîrșitul veacului trecut, un cloban de vreo 10 ani sta ceasuri întregi la umbra arborilor din Vladimir, cugetînd fără a spune un cuvînt tovarășilor sei. Citeodată, pîzîndu-și turma, citea o carte sau scria pe foi de față.

Ce scria? La ce cugeta?
Vedea că totul nu era perfect în astă lume; boierul ce

nu făcea nimica se plimba în trăsură, bea și minca bine, iarna se încălzea lîngă un mare foc sau ieșea învelit cu blană de samur, pe cînd cel ce lucra zi și noapte abia putea dobindi o bucată de mămăliță pentru copilașii săi și tremura de frig, neavînd măcar un vechi cojoc.

Copilul avea dreptate! Aceeași stare de lucruri este încă în ființă.

Ce făcu Tudor față de această nedreptate, știți; ce ar fi dorit Tudor să mai facă, vom încerca să se împlinească. Vom lavi în stăpîni de tot felul și de toate neamurile, spre a sfărîma jugul ce apasă pe români din orice țînt ar fi ei.

Cu ce drept? Prin ce mijloace?
La aceasta Tudor răspunde:
„Nici o pravilă nu se împotrivesce de a nu zdrobi cineva răul!”

Iată dreptul nostru!
Și adaugă marele răzvrătitor: „Cînd un șerpe iese înaintea voastră, năvăliți cu pari ca să-l omorîți!”

Iată unde vom ajunge de vom fi siliți.

Și care erau șerpii din vremea lui Tudor? „Grecii și boierii noștri, atît partea bisericăscă, cit și cea politicăscă.”

Ce s-a schimbat în starea de lucruri? Nimic sau mai nimic. Grecii au fost înlocuiți prin speculatori. Cealaltă șerpă care sug singele nostru au rămas aceiași.

Societatea este împărțită în două: o parte produce și nu posedă, o parte posedă și nu produce.

Știm că sintem 10 milioane de oameni care vorbim aceeași limbă.

Pentru dinșii vorbim, pentru drepturile lor vom lupta.

„DACIA VIITOARE”
anul I, p. 1, 2, 1883

PARTIDUL
MUNCITORILOR

Muncitorii nu trebuie să se adreseze decît lor înșile pentru a putea pregăti societatea în care ei sã nu mai sufere foamea și ignoranța.

Cu alte cuvinte, dezmoștenii trebuie să formeze un partid cu totul deosebit, care sã nu aibă nici în clin, nici în mîncă cu partidele burgheze.

Partidul muncitorilor! Iată țînta imediată a socialiștilor, iată moartea burgheziei!

Totdeauna clasa apăsată s-a liberat prin propriile ei puteri, zdrobind stăpîniul al cărui jug îl suferea.

Și tot așa va fi și acum.

„DREPTURILE OMULUI”
din 25 august 1885

LCURĂTORII
DIN BUCUREȘTI

MOȚIUNE

„Lucrătorii de toate breslele, întruniți la «Cercul muncitorilor», protestează contra arestării d-lui A. Bacalbașa și declară că, urmînd calea legală, vor urmări căpătarea drepturilor lor, lăsînd poliției însărcinarea de a călca legile!”

„LAMPĂ”
Nr. 26 din 26 noiembrie 1887

BUCUREȘTI

13 AUGUST 1888

În fine!... Muncitorii au început să se deștepte!... Astăzi nimeni nu mai poate tăgădui deșteptarea lor. Greva lucrătorilor de la gară e cea mai stranie demnitate ce se poate da celor cari vor mai avea cîtușanța de a susține contrariul.

Amărîții de mizeriile continue ale stăpînilor, sclavii de odinioară au început să rupă zală cu zală lanțul care ține încătușat corpul flămînd al nenorocitului nostru muncitor.

Cei cari însă nu s-au pătruns de interesele lor în curînd se vor deștepta și deșteptarea lor va fi peirea lipitorilor stăpînitoare!...

Ca organ al „asupriților”, noi nu putem decît să salutăm cu mîndrie acest început de deșteptare.

Brații lucrători din gară, ridicînd stîndardul mintuirii, el va anunța cu fală tuturor muncitorilor dezrobirea robilor moderni!...

Dușmanii poporului astăzi se vor convinge că ora deșteptării a început să sune și că cei asupriți nu vor întîrzia a-și ridica cu fală frunțile lor încrețite de furtunile exploatare.

Furtuna care de atîția ani părea risipită astăzi începe a curăți în calea ei atmosfera plină de jafuri a celor cari pînă mai ieri scooteau că muncitorilor n-are dreptul la o soartă mai bună.

Deși lupta nu e decît la început, totuși avem speranța că poporul jefuit, care de atîția amar de vreme a îndurat mizeriile de tot felul, își va începe atîțai punct cu punct seria revindicațiilor sale!

Terminînd, nu putem decît să zicem muncitorilor noștri: „Înainte, căci în curînd frunțile voastre le vor încinge laurii victoriei!...”

„APĂRĂTORUL”
din 14 și 15 august 1888

STAREA MUNCITORILOR
LA SATE

„Cei ce zic că-și tubesc țara și o tubesc cu adevărat să cugete că țara este poporul și poporul nu-l formează acei efraim burzoi care iau stomacul drept evanghelie; țara o formează cele 4 milioane și jumătate de muncitori de toate felurile, între care intră și proletarii industriași ai orașelor, proletarii îmbrăcați în haine negre. Dacă ne plîngem că sintem economicește robii străinilor, să ne gîndim că nu ne putem scăpa de această robie decît organizînd pe muncitori și unindu-ne cu dinșii într-un singur gînd și cu un scop comun. Să asigurăm traiul liniștit și prosperitatea muncitorilor de tot felul și vom fi asigurați traiul și liniștea noastră!”

„UNIREA MUNCITORILOR”
din 3 septembrie 1888

ȚINTA
NOASTRĂ

Că astăzi în țara românească, precum și în toată lumea, este o luptă între bogați și săraci, între capital și muncă, între stăpîn și slugă, între boier și țăran, aceasta e un lucru de netăgăduit. Semnele acestei lupte pretutindeni se dau pe față. Încotro îți vei întoarce ochii, peste tot locul privirea ta va fi lovită de această luptă. Pretutindeni muncitorii, sătui de-a mai suferi se alcătuiesc într-un singur puternic mînușor spre a să război — pe calea legilor — cu bogățiile, mea numelui și a banului. Și tot pretutindeni stăpînitorii caută și ei să se închidă cit mai mult în cetățuile lor de legi și să zămînte cari să le dea pe vecnicie stăpînirea asupra milioane de săraci, din sudoarea frunții cărora averi au făcut și încă fac.

În această luptă trebuie un steag. Stăpînitorii au zeci și sute de steaguri, cîci, bogățul cum sint, ușor le este să aibă gazete și gazetari cari să le ia apărarea.

Pentru a da muncitorilor un steag, să alcătuiește ziarul Munca.

Alcătuît de muncitori, sprijinit de muncitori și cetit tot de muncitori, ziarul Munca nu poate să fie decît ziarul muncitorilor.

Ei va propovedui tuturor muncitorilor, celor din oraș, cit și celor de la sate, buna veste a deșteptării, năzuințele și dorințele clasei muncitoare, va căuta că alcătuiească într-un timp hotărît cerințele și nemulțumirile celor mulți, dar săraci, arătîndu-le calea pe care să meargă spre deplina dezrobire.

Înainte ochilor, de puțină vreme deschii, ai lucrătorilor, Munca va desfășura icona frumoasă și adevărată a stărei viitoare cînd omul nu va mai robi pe om, cînd săracul nu va mai fi obijduit de bogat, cînd frăția și dragostea de oameni va înlocui pe pămînt starea ticăloasă de astăzi.

„MUNCA”
din 23 februarie 1890

LOC
MUNCITORILOR

„După noi, acel ce sucește un șurub, acel ce leagă un vagon ori stringe frîna trebuie să aibă o deosebită înclinare, trebuie să fie oarecum născut pentru aceasta. Educația, după noi, nu poate avea alt rol decît de a dezvăli și cultiva pornirile firești ale indivizilor potrivit regulilor științei, dar deopotrîva pe ale tuturor. Ca indivizii rău organizați, se înțelege, educația are mai mult de lucru.

După noi, într-o societate organizată firește, fiecare individ ar trebui să-și poată îndestula trebuințele, să fie în elementul lui, după cum o cere, adică o părticeică dintr-un organism, trebuie să fie îndestulată, trebuie să fie în elementul ei pentru a fi sănătos organismul. Și la astfel de organizare întes socialiștii!”

„MUNCA”
din 2 septembrie 1890

REPUBLICA

ȘI MONARHIA

„...noi, ce și întregul popor care suferă, cerem schimbarea formei monarhice și înlocuirea ei prin cea republicană. Ce fel de republică vom, republică dreaptă și națională, vom arăta mîine.

Strigătul nostru de luptă este:
Jos monarhia! Trăiască republica!”

„REFORMA SOCIALĂ”
din 7 octombrie 1890

ORGANIZAȚIA
CONȘTIENȚĂ
A MASELOR

„Dacă muncitorii români doresc să-și îmbunătățească soarta și la urmă, îmbunătățînd-o, să aibă mijloace și mai puternice decît acum spre a lupta pentru idealul economic și politic, să se organizeze, să se federeze, însă serios, nu așa din glumă și trecător. Cînd nuielele cele despărțite vor forma un mînușor, genunchiul și sfîrtașul dușmanilor le vor îndoi cel mult, dar nu le vor mai rupe, și, vîzîndu-se neputincioși, se vor înfricoșa și vor ceda multe, pînă le vor ceda apoi pe toate.

Organizația puternică a maselor e așternutul pe care vom putea culca în urmă viitorul; de l-om face bun și frumos de la început, o să ne odîhnim bine pe el!”

„MUNCA”
din 16 decembrie 1890

SCOPUL
„CRITICEI SOCIALE”

„Așa este în lumea aceasta, șușul are și coborîș! A fost o vreme cînd toate năzuințele foloseau burghezimei și ruinau nobilimea, a fost o vreme cînd toate năzuințele cele mai înalte ale omenirii împingeau pe burghezime din ce în ce mai mult în sprijinirea societății. Acum roata lumii s-a întors, altă clasă e în fruntea omenirii, acestei clase îi folosec astăzi toate descoperirile, pe dinao împing înainte năzuințele cele mai puternice și mai foloitoare ale omenirii. Această clasă e proletariatul. În partea acestei clase trebuie să treacă toți acei a cărora inimă bate pentru mersul înainte al omenirii. Noi vom face din «Critica socială» făclia care să lumineze trecutul, prezentul și viitorul, ca să știe fiecare de unde am plecat, unde ne aflăm și încotro mergem.”

„CRITICA SOCIALĂ”
Nr. 1 din decembrie 1891

MIHAI
EMINESCU

Și cu toate acestea acest om, în care se pomenește numai jurnalistul, e poetul, cel mai poet al României.

Cetățu-i-ași Morțuș est, Epigonii, Vanere și Madonă. Împărat și proletar? Cetățu-i-ași Doina, ultima sa publicare? Văzut-ași neobostul său crier răscolind împotriva noastră limbă și scoțînd din ea vorbe de ani uitate, schimbîndu-le sub mînastră-i pană în giuvaere...

Ah! Înțeleg că a innebunit. Nici că se putea altfel! I-a fost greu de micimea semenilor săi și le-a zis rămas bun.

Noi, ca iubitori de tot ce e frumos și vrednic de laudă, zicem: rușine vouă, oameni lipsiți de simțire și recunoștință, care dați uitării pe astfel de oameni, în vreme ce înălțați la ceruri pe niște nimernici și niște lingăi; iar ca socialiști aducem jalnică noastră admirație celui ce a scris: Împărat și proletar.

„DACIA VIITOARE”
anul I, p. 203—204

DIN PROGRAMUL
NOSTRU

„Noi sintem de partea celor ce muncesc și împotriva celor ce trăiesc din munca neplătîită a altora.

Noi vom să vedem pe lume vremea cînd orice muncitor să se folosească în întregime de roadele trecutului sale.

Acest lucru nu e cu puțință pe cită vreme o mînd de bogați vor fi stăpîni pe pămînt, pe mașini, pe toate mijloacele de a munci și pe cită vreme acești bogați vor avea în fața lor muncitori săraci, care sint siliți a-și vinde puterea de a munci pentru a putea să ducă o viață grea de azi pe mîine.

Ce-i de făcut deci?
Trebuie ca, pe calea legilor, prin unire între muncitori, prin cucerirea puterilor politice, să facem ca în țara noastră, ca și în toată lumea, clasa muncitorilor să fie stăpîni și să-și poată întemeia viața așa cum dreptatea cere.

„CALENDARUL POZITIVIST”
din 1892, p. 8, 11

Partidul Comunist Român de la a cărui înființare se împlinește la 8 mai 1966, 45 de ani, este rezultatul luptei multiseculare a poporului nostru pentru dreptate socială, pentru independență și suveranitate națională. El are rădăcini adînci în eforturile patriotice ale maselor populare, în năsuința lor de a-și făuri o viață mai bună și mai fericită, de a înălța exploatarea și împilarea, de a fi stăpîni în propria lor țară. Partidul Comunist Român a concentrat, ca în focarul unei lentile, cele mai înalte aspirații ale poporului, ale personalităților care au ieșit din sinul acestui popor și l-au exprimat în opere și acțiuni neperitoare gîndurile și sentimentele, idealurile și luptele sale eroice.

El este continuatorul, pe o treaptă calitativ superioară, așezată pe temelii științifice ale marxism-leninismului, al celor mai strălucite tradiții ale luptei patriotice, ale gîndirii social-politice înaintate, al experiențelor multiseculare a poporului român. „Partidul nostru comunist — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., la Congresul al IX-lea al partidului — este continuatorul celor mai bune tradiții ale luptei de veacuri a poporului român pentru libertate națională și socială, el întrucapează trăsăturile înaintate ale proletariatului, are rădăcini viguroase în mișcarea muncitorească din România. Cu aproape opt decenii în urmă, Friedrich Engels a dat o înaltă apreciere activității desfășurate de militanții socialiști români care răspundeau în țară ideile învățăturii marxiste, pregătindu-se organizarea partidului socialist. În scrisoarea pe care a adresat-o în 1888 socialiștilor români, publicată în revista CONTEMPORANUL, Engels scria: «Cu mare plăcere, am văzut că socialiștii din România adoptă, în programul lor, principiile de căpetenie ale teoriei care a izbucit să adune într-un mînușor de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și America — este vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx.»

De aceea poporul nostru vede în Partidul Comunist Român înfăptuitorul curajos și înțelept al visurilor sale, conducătorul său politic încercat și călît în lupte grele, de răsuerce în evoluția istoriei sale.

Un partid care valorifică pe o treaptă superioară experiența mișcării noastre muncitorești, programul ei de luptă și țelurile sale sociale, politice, economice.

I. D. BĂLAN

PROSPECT

O națiune trăiește cînd puterile sale sint puse în activitate, lucrează. Lucrarea este semnul vieții și nașa se îmbunătățește cu cit lucrarea este îndreptată spre cele folositoare.

Să dăm o direcțiune utilă activității noastre, lucrători cu brațele, lucrători cu cugetarea, căci numai atunci națiunea românească, marea familie din care facem parte, va prospera, va merge înainte către bine, va trăi și, trăind dinșu, vom trăi și noi.

Și pentru ca să ajungem mai iute la acest scop mîntuitor, este trebuință să ne punem braț lîngă braț, cuget lîngă cuget, să ne unim în sîntul lucru, să ne înfrățim inimile, să ne asociem puterile.

Nu mai în acest semn vom învinge.

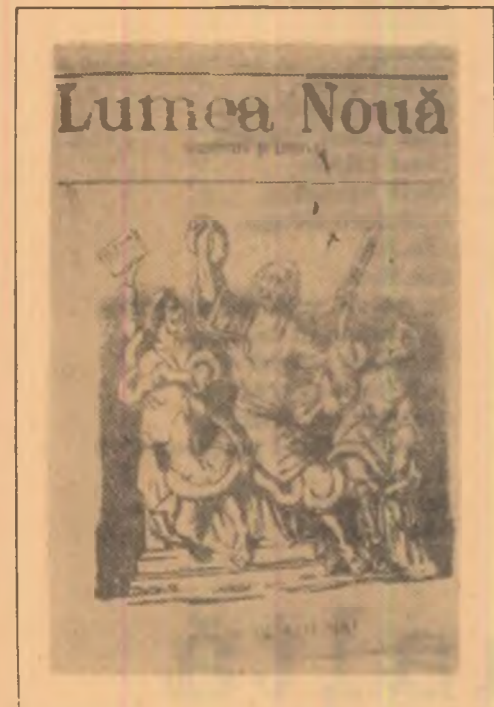
„LUCRĂTORUL ROMÂN”
din 5 noiembrie 1872

LA LUPTĂ SOCIALIȘTI!
LA LUPTĂ PROLETARI!

Pentru a ajunge la ziua cînd și lucrătorul și muncitorul să poată trăi după dreptul lucrului său, pentru a ajunge la soluțiunea adevărată a adevăraților principii de dreptate, egalitate și fraternitate, cele trei pietre anghulare a edificiului drepturilor omului — sacrate de creație o dată cu lumina care a fost și ea făcută pentru toți —, poporul trebuie să atace mai înții organismul social burghez și nu a-și slăbi puterile atacînd abuzurile unui cite unul, înlocuite imediat cu alte abuzuri, și mai revolțioare și ticăloase.

Nu mai avem nimic de așteptat de la parvenții și ridicătura în livrea sau cu livrea, — de la burghezie, tiranul de astăzi care-și dă dreptul și el a ne duce la măcelărie și a ne țîri în tot felul de mizerii întocmai cum făcea ieri despotismul tiraniei încoronată de dreptul divin sau prin uzurpare, — de la burghezia impertinentă și rece care se consideră astăzi cu o natură superioară naturii noastre; pîtrundeți-vă și înțelegeți odată aceasta, voi care v-ați săturat de lanțul muncii silnice... în libertate!

„ÎNAINTE”
din 27 noiembrie 1880

CĂTRE CETITORII
NOȘTRI

Grupul care este editorul și redactorul revistei „România viitoare” are de scop de a atrage atențiunea poporului român asupra unei serii de idei noi, asupra unei părți principale ale vieții sale economice și sociale. El crede că această muncă intelectuală este nu numai folositoare, dar și indispensabilă pentru propășirea țării noastre în momentul de față. Dar este de trebuință să declarăm chiar de azi că în baza studiilor noastre se află așezată o teorie, care, cu toate că e nouă și rezemîndu-se pe știință, derivă din instinctele omului, vechi ca și umanitatea ea însăși. Această teorie poartă numele de „socialism”.

Știm că pretutindeni unde apare un propagator al acestei teorii se scoală toată societatea conservatoare și, cu pasiune, cu ură, oprește propagarea ideilor noi. Știm aceasta și, rezemîndu-ne pe experiență, bazîndu-ne pe istoria trecutului, sintem siguri de a înfrînga în calea noastră această neîncredere a elementului conservator pentru ideile noastre, neîncredere îmbuibată de venitul urei și al altor pasiuni. Dar, bazîndu-ne pe știință și numai pe știință, noi vom rămîne totdeauna credincioși devizei noastre: totul prin știință și pentru țărutul român.

„ROMÂNIA VIITOARE”
nr. 1 din decembrie 1880

cultură și politică

Cultura română se află de peste douăzeci de ani sub puterea uneia din consecințele instaurării noului stat român. Revoluția socialistă, o dată cu smulgerea mijloacelor de producție din mîni exploatare, a dus pe plan cultural mai întîi la stîrpirea definitivă a analfabetismului. De ani de zile, nu mai e în nici un cînt al patriei noastre, care să nu poată citi ceea ce îl interesează, adică, după vorba chiar a neștiutorilor de carte de altădată, să nu aibă „patru ochi”. Poporul, în unanimitatea lui, are azi ceasuri de „iscusită zăbavă”, cum spune cronicarul, cînd își umple mîntea cu știri curențe din ziare și cu ceea ce îl îmbie cartea tipărită. O rețea completă de biblioteci, ale cărei ochiuri cuprind toate satele țării, face legătura între oamenii de știință și litere, ca producători, și poporul consumator.

Dacă, pe de altă parte, ținem seama de politica de favorizare a dispozițiilor de creare folclorică și cultă, de ridicare a nenumărate talente din straturile direct populare și afirmarea lor în toate sectoarele de cultură, înțelegem dintr-o dată că, în istoria spiritului creator românesc, s-a întîmplat de douăzeci de ani încoace evenimentul cel mai senzational. Acest eveniment a creat posibilitatea ca poporul, factor activ în cultură, să se folosească din plin de binefacerile ei. Rezultatul din revoluția socialistă, revoluția culturală a creat condiții necunoscute de stimulare a manifestărilor spiritului și a pus pe creatori în fața unei imense solicitări publice.

Ca să vorbim numai de interesul cititorilor noștri pentru carte, tipărirea lor nu sînt sorbite cu o sete de pămînt nisipos bătut îndelung de arșiță; astfel încît, dacă cititorul nu este destul de atent, cînd se anunță vreo carte nouă, riscul de a nu o mai găsi, la scurt timp după apariție, este sigur. Așa se face că lucrări, care în indiferența de altădată față de cultură, se tipăreau în ediții de cite o mie pînă la trei mii de exemplare, au ajuns azi să apară în tiraje de zeci și sute de mii de exemplare.

Cum oamenii de carte mai vîrstnici cunosc bine și stările din trecut, ei au datoria să amintească oricui unele fapte, care de altfel sînt atestate și documentar. Astfel, într-o colecție de documente literare, corespondență particulară a scriitorului Dănil Zamfirescu, există informația că succesul cel mai mare de cititori, în timpul său, l-a avut Alexandru Vlahuță cu romanul *Dan*. Cifric, acest succes reprezenta o ediție de 5.000 de exemplare!

Dar este de adăugat că excepționalul tiraj, care făcea pe Dănil Zamfirescu să constate inmulțirea cititorilor de literatură și îl încuraja, în același timp, să se gîndească el însuși la tipărirea în volum a *Vieții la țară*, fusese alina numai fiindcă Vlahuță se afla la acea vreme susținut cu mare entuziasm de socialistii și muncitorii epocii, iar aceștia îl susțineau, fiindcă subiectul romanului *Dan* era construit pe aspirațiile și problematica de epocă a sufletului popular. Astfel, cărțile nu se tipăreau decît cu mare influență din partea natabilităților politice pe lîngă editorii vremii, un Müller, un Graeve sau un Gabl. Numai astfel s-a putut tipări *Viața la țară* a lui Dănil Zamfirescu.

Și mai e de observat ceva. De la sfîrșitul secolului trecut, din 1898, cînd se petreceau toate acestea, pînă spre 1944, nici cel mai neînsemnat progres nu s-a putut realiza în problema tirajelor. Scrieri epocale ca *Frații Jderi*, impunătoare frescă a vremii lui Ștefan cel Mare, de Mihail Sadoveanu, sau *Răscola*, acea prezentare neuitată a mișcărilor țărănești din 1907, de Liviu Rebreanu, au apărut în ediții ca și confidențiale sau, oricum, cu mult inferioare celor de azi. Despre alte opere și alți autori, e mai bine nici să nu se vorbească: o mie-două de exemplare, cîteodată pe cheltuielile autorilor înșiși, constituiau ediția curentă.

Dar nu trebuie să ne închipuim cumva că situația aceasta era caracteristică numai pentru țara noastră. Am greși profund. Vitregia față de cultură era și este încă în țările capitaliste urmare a fînăstării a rîndurilor sociale respective. Dovada cea mai evidentă ne vine din culturile temerice, servite de către o limbă de circulație mondială. Astfel, din hîrtiile rămase de la marele Balzac, hîrtii publicate postum, se poate afla că, într-o țară ca Franța, *Peau de Chagrin* s-a tipărit prima dată în 2.000 de exemplare! Și chiar azi, trecînd deci din secolul trecut în secolul nostru, cînd vedem pe copertele unor cărți străine „a șaptea” sau „a zecea mie”, să nu ne lăsăm în voia eroarei pe care o urmăresc asemenea reclame comerciale: în realitate, fiecare ediție nu însumează decît o mie de exemplare!

Cu totul altfel se petrec aceleași lucruri în societățile restructurate anticapitaliste, ca la noi. Deși fără o limbă universală, un Sadoveanu, un Rebreanu, un Camil Petrescu și alții, alături de clasicii noștri din secolul XIX, Eminescu, Caragiale, Creangă, ca și de confracții contemporani G. Călinescu, Zaharia Stancu, Titus Popovici, Marin Preda, Eugen Barbu etc., și deopotrivi alături de toți marii clasici ai lumii, nelăsați de o parte nici unul, precum și de numeroșii scriitori contemporani, aparținînd altor naționalități, cunosc un contact de nutriție continuă cu masele cititoare, contact care singur explică numărul de ediții, în zeci de mii de exemplare, ce se urmează an de an în cele mai diverse formate, de la tirajul de mare lux pînă la cel curent sau chiar de buzunar. În ultimii douăzeci de ani Eminescu singur s-a tipărit într-un milion și jumătate de exemplare. Ultimul exemplu al acestei stări de fericit acord între scriitorii români și marea public de cititori este ceea ce s-a întîmplat cu recentele *Scrieri de Tudor Argezi*. Proiectîndu-se să se retipărească într-o serie de volume bibliografice de format intermediar față de formatul francez „Pleiade” și cel german „Insel-Verlag”, opera marelui poet a fost absorbită aproape instantaneu, pe măsura apariției. Versurile lui Octavian Goga, Ion Minulescu, Ion Barbu, Ion Pillat, V. Voiculescu, I. Vineu și deosebitele ale lui Al. Al. Philippide și acum în urmă ale lui Emil Bolta, au putut fi văzute în vitrinele librăriilor cel mult douăzecișipatru de ore, atît de fulgerător s-au epuizat!

Prosperitatea culturii române de azi e un fapt pe care-l neagă numai ignoranța sau reava credință. Unii zănelici din afara țării au afirmat, în stilul lor aggramat, curate enormități asupra raportului între scriitorii și cititorii noștri: „Nu e cum era altădată la noi și cum e acum în toată lumea, afară de aceia din sectorul comunist, cînd editorii aleargă cu limba scoasă să achiziționeze cu ani înainte volume ce le va scrie un scriitor...” Că realitatea e astfel întoarsă pe dos, nu are nici un fel de însemnătate pentru profesionistul denigrării și al bilbielii stilistice care semna scrierile citate mai sus. Un altul depiunge amarnic situația scriitorului român de azi și a întregii culturi contemporane din țara noastră, ca aflîndu-se sub cele mai imaginare lespezi și interdicții. Că nu e nume de scriitor vîrstnic sau mai tînăr, care să nu apară de sub teacșur, fie pe coperte de cărți, fie în periodicele timpului că o lege a drepturilor de autor, cum nu există în țările capitaliste, asigură total scriitorilor rodul muncii lor, că toți scriitorii care au depășit ca vîrstă cincizeci și cinci de ani, deși cei mai mulți activi încă, primesc o pensie lunară, că — modernii și clasicii — se află traduși în toate principalele limbi europene și asiatice, anuindu-se astfel într-o măsură mîrginirea și oarecum izolarea, pe care o limbă maternă de restrînsă circulație li le impunea, că acordul lor cu noua societate socialistă e cauza germinativă a prosperității culturii române de azi, toate acestea sînt realități care au ajuns a fi bine cunoscute pretutîndena.

Explicația stărilor culturale prospere din țara noastră se află în profundele transformări social-politice. Vîrstă istorică a patriei noastre a creat tuturor cetățenilor ei o conștiință socialistă. Mijloacele cele mai decisive pentru aceasta au fost, după cum se știe, scula industrială, umitor chiar pentru reprezentanții unor țări europene întemeiate tradițional pe industrie, colectivizarea rațională a agriculturii de tip patriarhal, utilată azi mecanic și științific, precum și salutare inițiativă de stat a ridicării poporului din analfabetism. Prin alfabetizarea țărănimii și mecanizarea agriculturii, masa innumărabilă a cultivatorilor de pămînt scoasă din imobilism, din neștiința de carte și din practicile agricole primitive, este azi un corp muncitoresc luminat, deschis la ideea de progres, cunoscător al tuturor înlesnirilor tehnice și de aceea radical prefăcut în psihologia lui. Țăranul a devenit un muncitor conștient de promovarea lui sufletească, de beneficiile treptei noi de viață, pe care l-au așezat atît alfabetizarea și mecanizarea muncii lui, cît și în aceeași măsură absorbția unui important contingent țărănesc de către marile complexe industriale, care au modificat cu numărul lor identitatea peisajului românesc. Avîntul industrializării țării sîntit metodic timp de douăzeci de ani, a luat forma concretă a unei civilizații materiale, pe care ritmul vieții dinainte de eliberarea din 23 August 1944, n-ar fi atins-o niciodată. Scuturîndu-se halărit de acea mizerie a inapoiării, aproape endemică, și luată în trecut de clasele dominante ca piloresc național, cătunele depărtate, ținuturile provinciale ca și marginile marilor orașe se bucură deopotrivi de roadele impunătoare civilizatăii materiale, pe care onesta concepție democratică a comunismului român le repartizează rațional. E deci firesc ca progresul social unanim din țara noastră, propus exemplar atenției lumii din afară de nenumărați călători străini și resimțit individual de fiecare locuitor rural sau urban de la noi, să se însoțească de o clară și nezdruncată conștiință socialistă. E realitatea spirituală cea mai de seamă a vîrstii istorice, la care a ajuns societatea românească.

Cu egală obiectivitate, ca despre progresul material, putem vorbi de asemenea despre identificarea conștiinței socialiste cu glorioasa conștiință națională, pe care vestii oameni de cultură din trecut au servit-o, au realizat-o și au impus-o ca formă a statului român modern. De la cronicarii moldo-valahi și unele fete bisericușii din secolul XVII la cărturarii latiniști ai Blajului și de la aceștia la fiecare scriitor și om de cultură cu un nume din secolele XIX și XX, aspirațiile noastre culturale au fost în același timp aspirații naționale. Asupriri interne de regim politic și asupra externe de tip imperialist au trebuit pînă la urmă să se prăbușească în fata identității noastre de neam și a voinței ei de nealînare. Încît eliberarea politică și economică de după 23 August 1944, fiind o mișcare românească tradițională, observabilă de-a lungul a veacuri de luptă și cultură, stă pe temelii istorice, pe care conștiința socialistă a timpului nostru le consolidează cu fiece acțiune a ei.

În opera istorică pe care o conduce, partidul acordă o mare însemnătate valorificării energiilor creatoare ale poporului, dezvoltării culturii și a artelor. În acest sens, Congresul al IX-lea reprezentă un exemplu de abordare plină de griji și de inteligență, într-un înalt spirit patriotic, a problemelor artei și literaturii, ale culturii naționale.

Sîntem porniți a fi noi înșine din adîncul vremilor, cînd împrejurări birnice ne supuneau această voință și sînt fapte neîndoielnice că prin socialismul triumfător, atît politic cît și cultural, vom fi tot mai mult noi înșine înăuntru și în afară, pînă în zările cele mai nedespășite ale viitorului.

identificarea cu un tip uman ideal

Am citit cîteva articole, scrise de mine și de alți confracți, pe această temă și-am ramas nemulțumit. Nu știu cum se face — poate și pentru că în jurul ideii de erou în literatură au funcționat, tot felul de scheme și rețete puerile — dar ne-am obișnuit prea adesea, să facem apel la măsuri comune de evaluare, nițel terestre, manifestînd automat suspiciuni față de proiectiile ideale ale ființei umane, (ca nu cumva, dragă doamne, să nu învie fantoma insului fără pete, ultraperfect). Noțiunea de erou trezește însă în noi multiple ecouri subterane (ființe astrale, pulbere cosmică, sori planetari ar evoca unii colegi porniți să-i concureze pe poezi în proza obișnuită a articolului de critică).

Mă tulbură observația făcută undeva de Lucian Blaga privitor la o „subconștientă identificare cu un tip ideal”. (După el, în zonele abisale ale psihologiei sale, românul s-ar orienta către un ideal bărbătesc colectiv, așa cum a fost întruchipat de haiduc. Iar Eminescu luat ca prototip de individ creator — pare a se fi identificat în forul lui intim cu idealul strălucitor și romantic al „tînărului Voevod”, — de aici o seamă de particularisme: codrul, marea, luna, lacul, dealul, valea dobîndesc nu știm ce domnească demnități, aproape sacrală etc.)

Se pot corecta aceste caracterizări, poate fi restrînsă valoarea lor generalizatoare, dar nu se poate nega utilizarea acestei ipoteze, prin sugestiile pe care le declanșează în actul investigației critice.

Măi departe, mă voi referi la cîteva exemple cunoscute care în acest context își dezvăluie cu mai multă pregnanță adevărurile. La Mihail Sadoveanu, bunăoară, idealul omesc spre care tînde și de care se lasă înrîurit în judecățile și imaginile sale este acela al unui umanism popular cu rădăcini în ethosul comunităților țărănești, așa cum le-a cunoscut România prin satele devălmașe. De aceea dacă din diversitatea de tipuri umane care abundă în opera povestitorului vom căuta să descoperim acele fizionomii morale, cu care, fățiș sau secret, el vrea să se identifice, ne vom opri de pildă, la figura călugărului Breb din *Creanga de aur*, a lui Sindipa din *Divanul persian*, sau, ca să luăm o carte scrisă în anii noștri, a presviterii Olimpiada din *Nicoară Poteoavă*. (Ultimul personaj va fi astfel caracterizat de Tudor Vianu: „Citește și recitește paginile dedicate ei în *Nicoară Poteoavă* și mă pătrund de farmecul ei, făcînd din frumusețea augustă, din taină și tăcere, din putere asupra fiarelor sălbatice, din îndeminarea miinilor care știu să vindece rănille, să prepare băuturile alinătoare, din mormurul cuvintelor, în stare să mîngie conștiința îndurerată a omului, din pătrunderea privirilor pînă la secretele cele mai peceultuite ale sufletului, din dorința de a face binele și de a ajuta. Chem atunci asupra omezirii înțelepciunea, îndeminarea, bunăstarea activă a Olimpiadel”). Sînt acestea „cheile” care ne divulgă structura și substructura sufletească a lui Sadoveanu, mai ales din perioada maturității, cu urmări în particularitățile de stil: un lirism filozofic, care încorporează un tip de ironie, înțeleaptă, echilibrul tonului narativ ș.a.m.d. Mă întreb, de asemenea, dacă arhitectul Ioanide nu ne apare ca un alter ego al lui Călinescu, ca o proiectie, desigur filtrată, literară, a propriei firi, cu simpatiiile și antipatiile, cu aspirațiile teoretizate către un

ideal al clasicismului. (Travestiul de multe ori nici nu se vrea simțiat în jurnalul personajului vor intra, de pildă, fără rețusuri, unele „eronicile ale optimizării”, — un exemplu: paremiile broaștei teostoase). Este un act de autoobiectivare prin care George Călinescu dobîndeste parcă o mai acută conștiință de sine.

În sfîrșit, s-a demonstrat, în aștea rînduri, că prin figura lui Bălcescu din *Un om între oameni* Camil Petrescu și-a răspuns sîși — după ce a asimilat pîdele revoluției socialiste — la vechi dileme și interogații privind rolul intelectualului în societate.

Umbrele din infern, pentru a cuvînta, trebuiau în mitul heroic să fie adăpate cu sînge — eroii de mai sus ne cuceresc prin iradițiile pe care le emană, fiind hrănite cu visurile tainice ale creatorilor, îndrăgoșii în sinea lor de un tip uman ideal ce-i magnetizează, cu care tind să se confunde în viața cotidiană.

Vrem oare prin aceasta să reabilităm răposatul erou ideal? Lucrurile se cer din capul locului lămurite. Zămislirea unui personaj care să ilustreze toate regulile de bună comportare (îne de ambițiile pedagogiei și nu ale literaturii — o confuzie care și astăzi continuă să ne aducă prejudicii). Literatura nu ilustrează pur și simplu niște adevăruri generale, ci zugrăvește viața în manifestările ei concrete, adesea contradictorii și totdeauna imprevizibile. Spus altfel, nu în descrierea valorilor umane ideale stă țelul literaturii ci în comunicarea tensiunii, a luptei pentru însușirea acestor valori (care practica niciodată nu poate fi epuizată, așa după cum absolutul niciodată nu poate fi atins).

Dar aspirația către un ideal superior, chiar intangibil, stă în firea oricărui scriitor care aderă la principiile umanismului care crede în posibilitatea perfectibilității naturii umane.

Pierre-Henri Simon, cronicarul lui *Le Monde*, preocupat de aspectele teoretice ale umanismului (a se vedea studiile sale despre Malraux, Sartre, Camus, Saint-Exupery) în *La relève des humanistes*, formulează cîteva idei utile în discuția noastră. Un act nu este omenește prin simplul fapt că aparține unui om ci doar atunci cînd se subordonează unui ideal al speciei, cînd participă la o ierarhie de valori spirituale. Drept pentru care Pierre-Henri Simon declară: „**fie creștin sau laic — și laic fie burghez sau marxist — totdeauna umanismul presupune un oarecare accent de idealism, fiindcă consacră destinul omului realizării unei idei prestabile despre om, și astfel presupune și un accent de optimism, fiindcă e implică încrederea într-un absolut care domină conținutul istoriei și care dă un sens vieții**”. Vom arăta imediat punctele în care ne deosebim de eseistul francez, deocamdată vom recunoaște că are dreptate cînd explică tendința existențialistă ca abandonîndu-se conștiinței pure și hazardului, refuzînd credința într-un om ideal, sau perfectibil, lumea și istoria aparînd ca iremediabil absurde, iar nu guvernate de legile secrete ale progresului.

Umanismul lui Pierre-Henri Simon dezvăluie însă o orientare idealistă. Pentru el valorile spirituale cunosc o travestire metafizică, sînt preconcepte, dominînd și opunîndu-se existenței individuale și colective a omului, conțințelor istorice. În fața presiunilor strivitoare ale existenței din toate zilele, insul se salvează împărțînd un ideal transcendențial: nu ne

aflăm prea departe de dogma creștină a opoziției dintre materia efemeră și spiritul absolut, inclus în ordinea eternității.

Nu vreau să repet ceea ce se cunoaște cu privire la concepția umanistă, așa cum apare ea în viziunea socialismului științific. Un lucru este cert: înaltele calități spirituale sînt determinate istoric și dezvoltate, întregite tot în cadrul evoluției istorice. În aceasta și constă superioritatea umanismului nostru care este concret și activ: promovarea valorilor umane depășite caracterul abstract-contemplativ, și arta retoricii, subordonîndu-se luptei pentru instaurarea, pe pămînt și nu în sfere transcendente, a domniei libertății și dreptății. Desființarea diverselor forme de alinare, sau, vindicarea, într-un proces complex, a urmărilor acestora, dobîndirea unor noi valențe sufletești, efortul spre întruchiparea „omului total” — sînt tot atitea aspecte care deschid în fata scriitorului din societatea noastră un cîmp nelimitat de investigație și meditație creatoare. Din acest punct de vedere trebuie subliniat: concepția noastră asupra umanismului contemporan nu are un caracter închis, preconceptiv ci unul dinamic, stimulator, veșnic receptiv la preferențele dialectice ale realității.

Mutațiile, pe care le observăm chiar în interiorul familiilor specifice de eroi ale unor scriitori, sînt o dovadă în plus. Bunăoară, eroul preferat al lui Marin Preda este, se știe, insul cu o fire mai mult contemplativă care, pentru a cunoaște sentimentul „îndrăzneli”, trebuie să parcurgă stadiul altelei luptei cu el însuși, eliberîndu-se de spaimelle și complexele psihice contractate în trecut. Și, cu toate acestea, în frumoasa năvelă *Friguri*, tentat, și poate obligat, de specificul subiectului — lupta patrioților vietnamezi — a experimentat un alt caracter al unui om al faptelor, activ, tenace, care n-are cum să se delecteze cu meticuloase — chiar dacă admirabile — conciliabile interioare.

Elocvențe sînt și schimbările produse în lumea personajelor (simpatizate în intimitatea scriitorului) la Eugen Barbu. De la borfașii din *Groapa*, fire explozive, la comunistul ilegalist Mareș din *Șoseaua Nordului* (care trebuie să-și supravegheze nu numai gesturile și vorbele, dar și tumultul interior, răzvrătiri ale subiectivității) și pînă la muncitorul Filipache din *Facerea lumii*, devenit conducător al unei mari întreprinderi tipografice, asistăm la un întreg proces evolutiv, în care treptat eroul, predispus prin însuși temperamentul său la acte de anarhism, învață să se autodisciplineze, conform condițiilor concrete de luptă și, în primul rînd, conștiinței sale lucide, de comunist. (Îmi apare ca semnificativ faptul că, în ultimul scenariu cinematografic, Eugen Barbu, cu vădită voluptate, evocă isprăvile haiducești — arhetipul propriu-zis al eroilor din *Groapa*, de care în subconștientul său el pare a se simți veșnic atras)...

Discuția poate cuprinde, evident, și alte numeroase exemple, după cum poate fi atrasă și către alte orizonturi teoretice. Mă opresc însă aici și incerc să reiau firul problemei cu care am început. Eroii literari capabili să consacre pe autori și epoca actuală — domeniu în care literatura noastră mai are încă atît de mari datorii! — unește într-o sinteză armonioasă studiul realist al vieții (adevăr general valabil) și identificarea lăuntrică (particulară în cazul ficțiunii, după destiul biografic propriu, gradul de sensibilitate etc.) cu un tip ideal. Eroi asadar, în concepția noastră, au proporții mitice, dar sînt plămîdîți din materialul consistent al realului, reprezintă o punte între prezent și viitor.

AL. OPREA

MIHAI NEGULESCU

neîntreruptă făptură

Cînd spun partid, mă simt incredințat
mileniilor țării, de urcușe,
cu suflet limpede și dezlegat
din lut în șoimi, în grîie — din cenușe.

Cînd spun partid, mi-i clipa la zenit
în zbor prin semințele-clepsidre;
timp tînăr, de-o căldură amețit,
înmugurînd în arcuri și în blide.

Cînd spun partid, mi-i gîndul la eroi;
o viață demnă-n firul ei ne ține,
cum Dunărea gîndește peste noi
aceleași bolți arcate-n albastre.

Cînd spun partid, mă-ntorc nebănuit
în mine, ca-ntr-o repede oglindă
în care chip trecut s-a mistuit
o față mai exactă să aprindă.

Cînd spun partid, am și ingenunchiat
în amintiri, durerea pămînteană —
din care semnul lui, bărbat,
născu istorie contemporană.

Cînd spun partid, mă despresor încet
de verbe cu matcă neumbată.
Și-i sint prin viața-ntr-oaregă fiu. Poet
doar fiindcă-n mine fata el și-arată.

Cînd spun partid, ascult ca niciodată
sămînța vie cotropind pămînturi —
și-un drum de zi pe-obrazul meu culcat
și grele apele, de gînduri.

Cînd spun partid, spre iarbă imi cobor
înalte scări albastre, spiralate.
Ascult pe firul ierbiu fir de dor
și-n inima pămîntului eternitate.

Cînd spun Partidul Comunist Român
crediția unui fluviu mă cuprinde;
un timp plener, în care mai rămîn
și dincolo de vîrste, de cuvinte.

GRIGORE HAGIU

tipografii clandestine

Tipografiile ascunse în pămînt,
tranșee avansate ale luptei,
cariatide nevizuate,
la temelia lumii noastre-ați stat,
ținînd orașele pe umeri.
Fole voastre tipărite,
în numele partidului vorbind,
băteau cu proaspătă lumină-n suflete,
Foi albe, periscope din adînc,
prin care-și pipăia pămîntul,
statornic, mersul înainte.
Foi albe, primăvărateci fluturi,
pe coarnele de tauri poposind,
pe virfurile de catarguri,
vestind apropierea primăverii,
fărîmî dorit ivindu-se din ceață.
Din marea osie a lumii,
trecea și peste voi, rotundă, o bucată,
cu litere de foc, sonore, încrustîndu-vă.
Voi ați fost mugurii sfioși,
din care ne creșcurea
aripile întinse, largi, de mai firzîu.
Floarea cuvintelor de plumb subțire,
doar umbra își lăsa pe voi,
ușor și limpede în aer să vă fie sborul,
iute înțelesul.
Și nu erați mai mari
decît inima
din piepturile comuniștilor intennțați
și torturați să spună
și cine,
și unde
v-a zămislit miraculoasa forță.

MARIUS ROBESCU

creștem stejari

Cai adormiți podind cimpia Dunării
și dealurile Ardealului,
bărbați prea firiți
acoperind cu pieptul trecătorii,
uciși unul după altul
de sursarea secolelor.
De sub piatra aceasta
izvorim noi
și înmulțim mările lumii,
suflece lîngă suflare
strînși ca păsările
într-un dor de lumină.
De-acum în două mii de ani
creștem stejari
pentru stilpii caselor noastre,
semințele rătăcite pe drumuri
le-aud și noaptea
pocnind sub roțile camioanelor
și-abia dacă îndur risipa.
Eu de o viață te știu
și mă bucur,
în vreme ce altora asemenea mie
demult li s-a scurs carnea
la rădăcinile timpului
și-a dat din boabe cu miezul neîntrecut.
Dar însumi m-aș crede nevrednic
dacă uleul din vinele mele
n-ar arde pentru întîmplări viitoare.

I

Bătrînul buldog, Mastacan parcă se împușcase. hainele ascundeau un trup slab, sacoul îl aluneca în jurul vechiului pîntec bine hrănit: „Ori s-a apucat de lenis, ori are cancer!” gîndi pe neașteptate Mizdrache cu o surpriză dureroasă în priviri de cum îl văzu. Nu-și mai seamănă! Salută cu palăria de paie de orez, albă, ireproșabilă pe care o aruncă neglijent pe biroul șefului său și se așează fără să mai fie pofit, pentru că atîta lucru știa și el: respectul devine un lux cînd tuturor le merge prost.

— Ei? Întrebă celălalt cu glas schimbat, fără mîrele, fără acea ferminală poruncitoare care nu căzi împunea; îi făcea frică altă dată. Era întrebarea cea mai obișnuită a celorlalte zile din august 1944, cînd toți cei din societatea lor voiau o certitudine, cînd căutau ceva în aer, cînd visau la o minune, la o armă secretă descoperită de cine știe ce savant neam în cine știe ce hrubă din munții întincați ai Germaniei, dar vesela nu mai șosea, comunicatele de pe fronturile de luptă fînd catastrofale, cîntînd în ele neîngrit viitor ce-i deștepta implacabil pe toți.

— Nimic, spuse leneș Mizdrache, căsînd discret în palmă și privind portretul Maresăului din perete.

— Bei ceva? Întrebă celălalt.

— Iar?

Pe Mastacan nu-l știa deloc la astfel de îndelinciri, mai ales dimineața. Cu părul lui alb, tuns scurt, pareă mai curînd un profesor de educație fizică decît temutul deținător al altor secrete. „Ce meserie o îi avînd omul așa de fapt?” se întrebă, privindu-l cum s-așază pe secretară și cum îi făcea un semn discret. „Probabil că a nimerit aici din întâmplare”, deși lucrul părea puțin posibil pentru că postul pe care-l deținea era politic mai întîi. „Are nevastă, relații, rude, ceva, nu se poate”. În afara unei cruzimi nedesmintită pînă acum nu trăda nicio mîle calități. Îi plăceau femeile pe care binînțeles, el îi le furniza, credea chiar că nimeni nu știe despre asta nimic, se orienta desul de prost în treburile zilnice și, paradoxal, nu înțelegea nimic din cele ce se întîmplau în jur.

Sosise coniacul și fata îmbrăcată în negru dispăruse așa cum intrase, abia auzindu-se pașii pe covorul gros de lînă.

— Cum a fost? Întrebă în cele din urmă Mizdrache, ca să-i ușureze celuilalt spovedana. Se simțea complicat cu el de-acum, prietenia lor se consolidă, gîndi cu ironie, dar atât de tirziu!

— Nemîi sînt bory făcuti. Vorbesc deschiș despre taboai, despre lipsă de loialitate etc., etc.

— O spuneai sînti, pe nas, își căluta în gările lui de foi și foarfecă. O gîși și reteză un trabuc, grăbit, nervos, crispat.

— Recunoaște că nu e plăcut deloc.

— Dar... reteză ferm Mizdrache.

— Știu ce vrei să-mi spui, e inutil să insiși. Eu te iau după ceafă și vin la tine și te cert și așa își fac de cap...

— La drept vorbind a fost o lovitură magistrală...

— Te referi la prăbușirea aceluia avion?

— Chiar așa.

— Trebuia să recunosc că ai dreptate. Dar bine dragă, pînă aici merg?

Se făcu tăcere, o tăcere leneșă de amiază bucureșteană de vară. Prin ferestrele acoperite cu perdele galbene de mătase pătrundea o lumină curie, dar ei nu mai aveau chef să observe tenta tragică a lunii august plină de melancolie și prevestiri de toamnă.

— Ce li s-a răspuns?

— Ministrul i-a contracarat zdorvăn, le-a amintit că există un Gestapo pe lumea asta și că puterile politice noastre secrete merg pînă la un anumit punct...

— Bine gîndit.

— Da, dar asta nu i-a mulțumit deloc. Maresăului însuși s-a supărat și ne putem trezi cu un ministru de mîină forte din care noi vom zbura cît ai zice pește...

Mizdrache își privi unghiile, bine îngrijite, sorbi puțin din păhărelul de coniac și spuse căsînd din nou cu discreție:

— Drept să-ți spun, plecarea noastră a tuturor din această instituție ar fi foarte oportună, mi-aș ajunge. Cîi privește spărițoarea cu fruntul, nu mai cred deloc în ea.

— Dar fie îți place tăcerea asta sînistră? Întrebă neliniștit celălalt.

— Nu-mi place, dar ce pot să fac?

— Cred că undeva în secret se duc tratative...

„Idiotul, nici altă lucru nu știa! Sigur că undeva se duceau tratative și încă ce tratative! Nici el nu cunoștea prea multe lucruri, dar nu era mîină forte din care noi vom zbura cît ai zice pește...”

Mizdrache își privi unghiile, bine îngrijite, sorbi puțin din păhărelul de coniac și spuse căsînd din nou cu discreție:

— Drept să-ți spun, plecarea noastră a tuturor din această instituție ar fi foarte oportună, mi-aș ajunge. Cîi privește spărițoarea cu fruntul, nu mai cred deloc în ea.

Am nevoie de relațiile dumitale din străinătate, nu vrei să mă iei, te las aici! Dar ora 24 nu venise încă. Toată lumea se prefăcea că-și vede de treabă deși lui Mizdrache nu-i scăpa o oarecare slăbire a fermiteții politice secrete. Buna noastră soră, frica, lucrează, lucrează...

— Și dintr-o neașteptată solicitudină îl întrebă pe Mastacan:

— La drept vorbind dv. nu v-ați gîndit la o retragere strategică, așa ca să întrebăm un termen bine-cunoscut...

— Buldogul păru deodată o biată jovră:

— Cum îți inchipui că pot părăsi scena cu voia mea numai? Orice retragere în cazul nostru (apăsă pe ultimul cuvînt) ar părea o trădare. Trădare, scandal cîntînd Mastacan...

— Evident, evident! Cîntă inspectorul zise nu spun, spunîndu-și în gînd: „E un cretin! Nu înțelegea nimic!”

Era timpul să plece, dar cum să pleci cînd el avea nevoie de câteva vești care să-l reanimizeze? Dormea puțin, se vedea foarte bine. Fata îi era lividă, ceacănele îl urteau, buzele i se invințiseră și doar nu era bădălor ca el, ori, cine știe, se apucase de prostii, acum la sfîrșitul carierei. Își aminti că Mastacan făcea în spate o familie numeroasă: fete încă în liceu, una studentă la Medicină, băieți prin școlile militare. Ba unul chiar în Germania, bun de ostatac în caz de defecțiuni, ce complicată era viața unora...

— Nu mi-ai dat raportul, își aminti inspectorul șef.

— Fleacuri, zise Mizdrache. Cîripoi a prins un tipograf, pe unul Dobre — nuntii, boteturi, care ține o tipografie particulară. Îi bate de azi dimineață să scoată ceva de la el, dar asta sînt lare încapălnați, n-o să afle mare lucru.

— Crezi?

— Sînt convins. Au o piele de elefant! Și la drept vorbind nici nu se mai poartă tratamentul dur, după cum știi...

— Mastacan fuma cu sete din trabucul ce scotea un fum pururos.

— Recomandările noastre sînt mai mult formale, dacă e vorba de un caz interesant te autorizez să folosești totul pentru a afla adevărul...

— „Asta s-o crezi tu, lăman acuză la spartul țigului!” își zise Mizdrache și cîntă rapid pe nas ca să nu-l bănușcă celălalt de slăbiciune: „Evident, evident!”

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Bănușc că foarte mulți ofițeri sînt capabili de o defecțiune la un moment dat...

— Te gîndești la o întoarcere a armelor?

— Spuneți-mi cum vreți, dar tot greutatea aceea o va avea...

— Altfceva?

— Nu-mi place mișcarea din armat. Contraintformații noastre sînt tare neliniștite.

— Maresăului știe că nu e iubit, dar, oricum contează pe loialitatea celor ce i-au depus jurămîntul...

— O, jurămîntele! făcu celălalt. Noi știm bine cît valorează jurămîntele.

— Și crezi că e bine să facem o sezișare?

— Cum, nu l-ai informat pe ministrul și acesta n-a spus Maresăului?

— Cred că ceva a existat, parcă mi-ai dat un dosar prin marie...

— Exact!

— Da, l-am înaintat, dar totul pare alt de incredibil...

Mizdrache privi chipul șefului său, obrazul îi căzuseră, ochii aveau niște ape triste și făcînd falnică de altă dată parcă se prăbușiseră. „Nenorocitul, cu asta nu mai e nimic de făcut!”

— Dar, domnule inspector, se hotărî deodată să devină amenințător, nu v-dă dați seama, în vîrfurile speculare unei vechi rivalități între casa reală și partizanii Maresăului. Asta e o breșă, dacă mi se dă voie să spun mi se pare o acțiune politică bine gîndită. Opaziția...

— Vrei să spui comunistii?

— Ei, bine, mai întîi comunistii, dar nu numai ei, pentru că ei au lucrul foarte bine, unind toate grupurile de opoziție, deci opoziția a reușit să cîștige o parte a ofițerilor și asta e foarte primejdios...

— V-am spus, domnule inspector, relată că se poate de politicos. Cum nu, ia reamîntiți-vă! Numai că mi-ai răspuns că de fapt de militari se ocupă Biroul lor!

— Si nu e așa?

— Este, dar la ce ne folosește nouă, pentru că noi răspundem global de Sîmurașul statului...

Mastacan se ridică, slinșe țigara de foi cu un gest violent și spuse cu o hotărîre stranie:

— Am plecat! Îi cau pe ministrul și cînd mă întorc te sun, unde te găsești.

— La locul meu ca de obicei, dar pe ministrul nu-l căutați că nu e în București.

— Dar unde dracu umbli?

Fusese ireverențios cu șeful său direct în prezența unui subaltern și cuvîntul asta putea să-l coste, dar

— Dar fără menajamente, ne aflăm într-o primejdie chiar altă de mare?

Mizdrache se ridică, își luă palăria, salută cu eleganță sa înnoșată și spuse:

— Cred că mai avem maximum zece zile pînă la prăbușirea acestui regim!

Lăvise ca la teatru. Mastacan scupă țigara de foi și se ridică în picioare:

— Ești nebul, nu se poate! De ce nu mi-ai spus nimic pînă acum?

— Totul e scris în dosarele pe care le aveți în față. Evident, într-un stil respectuos, pe care vi-l datorez. Bună ziua, vă telefonez mai tirziu dacă aflu ceva interesant...

Disparu lăsîndu-l pe celălalt într-o stufoare ce nu putea fi descrisă. Jos, îl aștepta Costea cu mașina lui neagră. Îi făcu un semn: „Mă duc pe jos, e aproape, ia-o înainte, am chef să mă plimb puțin!” Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte. În aer plutea un miros de moloz și de lemn ars, mirajul vechilor bombardamente. Pe trotuar apărură cîteva scoune în fața puținelor cofetării ce se redeschiseră și a bodegiilor. Ar fi avut chef să se plimbe puțin! Șoferul porni ușor motorul și el rămase singur pe trotuarul luminat violent de soarele fierbinte.

ură când era nevoie. Dumitrana se urcă rapid, privind în urmă.

— Bună ziua, după cine te uiji?
— Am impresia, spuse celălalt, că de câteva zile sint filat...
— Nu ți se pare?

Inginerul privi prin oglinda retrovizoare după ce ambrare. În spatele lor, foarte departe se vedea o mașină de piatră, neagră, îndesată, lenese pe care o lăsară în urmă.

— Încotro mergem?
— Știi aeroportul de la Clinceni?
— Vag...
— Am o treabă foarte delicată pentru dumneaele.

Conducea acum numai cu o mână, cu cealaltă se căută în buzunar și scoase de acolo o mică hartă însemnată cu puncte roșii, o copie a hărții luate la plecarea de la ofiterul de Stat Major.

— Uită-te la ea!
Dumitrana privi mica hirtie cu atenție.

— Se vede șoseaua spre Clinceni și unde e însemnată o cruce, ceva ce o să privesc împreună când ajungem acolo...

— Am înțeles.
— Ascunde-o bine și la nevoie arde-o. Ar fi mai nimerit să memorezi toate detaliile. Pe dos sint însemnate intrările, efectul tragerilor de pază și sistemul de alarmare. În convorbirile noastre, acest punct pe care la o dată foarte apropiată trebuie să-l ocupi cu grupul dumitale și să-l distrugi, pentru că e vorba de un post nemțesc de telecomandă, cel mai important din escherul ocupanților, îl vom numi, ferma în vizieră. Ți convine?

— Totdeauna ne înțelegem repede și fără multe explicații. Ce face taxiul ăla? Nu întoarce capul, lasă-mă pe mine să văd...
Comșa își potrivi oglinda retrovizoare și mări viteza. Hai să le jucăm un rengașu, dacă sint cu adevărat urmăriți. Ne oprim și ne prefacem că umblăm pe ias. În apropiere e un drum vicinal. Cum se depărtează îi lăsăm busbă. Mașina mea numai aparent e rablă. I-am păstrat vechea caroserie, dar motorul l-am schimbat.

Frînă ușor și trase la umbră exact după ce trecură de o colitură. Din urmă se auzi curind motorul furios al celeilalte mașini. Taxiul îi depăși. Înăuntru se aflau doi bărbați care îi văzură plimbându-se liniștiți pe cimp ca și când n-ar fi observat că sint urmăriți. Abia după o jumătate de kilometru soferul celei de-a doua mașini frînă simulind o pană de motor. Multă vreme după aceea agentii care-l urmăreau într-adevăr pe Dumitrana de câteva zile așteptară zadarnic trecerea bătrînului Ford al inginerului Comșa. El se afla demult pe o șosea laterală, gonind spre aeroportul Clinceni.

Clădirea vizată părea din depărtare o fermă oarecare, așezată nu prea departe de șoseaua asfaltată. Era înconjurată de un gard înalt pe care ochii buni ai lui Dumitrana desluși de la acea distanță sîrma de înaltă tensiune a rețelei electrice de apărare. Să nu fi fost antena înaltă de radio și pomii plantați ostentativ în fața clădirii cu un singur etaj, n-ai fi bănuit nimic. Un drum bine pavat ducea pe sub o aleie de tei spre prima poartă metalică ce se zărea de aici. Un mic post de observație supraveghea șoseaua principală. Acolo, sub un acoperiș tușiat veghea o sentinelă, dar cu siguranță mai existau și altele.

Inginerul Comșa încelinișe viteza mașinii și privea spre locul acela discret ales de Comandamentul german.

— Cred că esti lămurit, ar fi bine să ne îndepărtăm cît mai repede. Sentințele au desigur binoculi și nu e bine să dăm impresia că am ghicit ce se află aici.
Dumitrana își privi ceasul. Făcea socoteala timpului trecut de la urcarea lui în mașină și minutele scurse pînă la atingerea acestui punct.

— După părerea mea, ferma ar trebui atacată printr-un alt punct. Șoseaua e supravegheată...

— Nu numai șoseaua. Și celelalte împrejurimi. În jur sint numai ogoare, pe acolo mi se pare chiar mai dificil.

— Aveți dreptate. Totuși trebuie pătruns înăuntru, dar cum?

— Să ne gîndim...
— Cîte zile mai sint pînă atunci.
— Maximum zece
— Puțin.
— Am o idee...

Mașina luase iar viteză. Inginerul alese alt drum spre București.

— Ascult.
— Ce face Tomulete? El e aviator, nu cunoaște pe nimeni de aici de la aeroport? Nu se poate să n-aibe un prieten...

— Și eu cred la fel, să-l caut.
— Știi de unde să-l iei?
— Am folosit una din adresele pe care mi le-ai cerut, dacă e nevoie pentru altcineva am unde să-l trimit.

— Foarte bine ai făcut, caută-l și spune-mi la ce te gîndești. N-avem prea mult timp. Un singur lucru mă îngrijorează: cum de ți-au dat de urmă? Multă vreme ai stat liniștit, și-acum, iată-i; ce-i drept sint și prosti, dar oricum, ar fi păcat să le cazii în palmă...

— Nici o grijă, domnule inginer. Toată viața mea cam asta am făcut, am căutat să scap de cei care mă căutau. Cu timpul te deprinzi și chiar simți că devii inutil cînd nu îți înțelegi puțin primejdie. Deocamdată, la noaptea am să-mi schimb casa. Nevesti-mă, cu care și așa mă văd ca studentii, din an în paste, am să-i scriu o carte postală.

— Există posibilitatea ca insurecția să fie declanșată și mai devreme. Eu nu fac decît să coordonez totul, dar, crede-mă știu alți oameni în primejdie încît nu mai dorm aproape deloc.

Ajunseseră lîngă euză. Șoseaua era pustie în urma lor. Dumitrana coborî.

— Să ne vedem cu bine, spuse.
Nu aveau eufuziuni unul față de celălalt, nu-și arătau o grijă recipro-

că pentru că eu i-ar fi jignit pe amindoi. Ți spuneau pur și simplu, bărbătește, la revedere sau „să ne vedem cu bine” și cu asta totul se termina.

— Știi cum mă găsești, mai zise de la volan Comșa.

— În caz că am să pic, sistemul de alarmare va funcționa fără greș. Cît despre ceea ce ar putea să aibe de la mine de asta să nu vă îngrijorați...

— Te cunosc de prea multă vreme ca să mai ascult astfel de cuvinte de la dumneaele.

Vechea mașină își brusc înainte și dispăru într-un nor de fum albos-tru, miositor.

Rămase singur Dumitrana o porni încet pe jos pe sub umbra copacilor spre largă piață din față ale cărei dale strălucitoare de piatră îl orbeau în lumina nemiloasă a soarelui. „Nu-mai de n-ar suna alarma să pot ajunge mai repede la Tomulete”. După un sfert de ceas găsi un taxi și coborî într-un subsol de lîngă Foișorul de Fac. Sargentul major, desbrăcat pînă la briu din pricina căldurii, juca șah cu mecanicul de calorifere, gazdo lui.

— Bine că te găsec, spuse sec. Avem treabă, îmbracă-te...

leșiră, deși era imprudent, pentru că patrulele controlau străzile, dar de față cu un al treilea nu puteau să vorbească. Dumitrana îi povesti pe scurt despre ce era vorba.

— Cunoști aeroportul?
— Cum să nu?
— Nu te lauzi?
— Ce vorbă-i asta! Am lucrat acolo, am prieteni.

— Foarte bine. Știi și ce-i alături de aeroport?
— Cum să nu? Comandatura nemțescă...

— Asta-i tot?
— Cel puțin așa spun fiii!
— O să-ți povestesc totul mai

telegera că l-ar ruga pe reparatorul de radio să vină cu un taxi pentru că aparatul său era foarte greu și trebuia transportat cu grijă. Întîlnirea fu fixată peste o oră, timp în care studentul, după o tehnică mai veche, avu timp să se descalotoarească într-adevăr de un frecător curios care-l urmăse încă de la iesirea din casă.

Se așezaseră într-o grădiniță de pe strada Virgilu, în apropierea unui WC, fapt ce le permitea să vadă pe toți cei ce intrau și ieseau din grădiniță.

Studentului nu-i plăcu de la început multă sefului său direct. Dumitrana comandă două halbe cu guler și un chelner mătăind pe picioare le și aduse. Era aproape de prînz (doamne cite se petrecuseră în dimineața asta!), mustele biziiau agresiv în jur, cei cîțiva clienți își vedeau de-ale lor. Era o căldură care topsea tabla de pe acoperișuri și își venea s-o ștergi la gîrlă, undeva, departe de acest iad al verii.

— E ceva în neregulă? pară de la început studentul.

— Ai făcut ce ți-am spus la telefon?

— Da, taxiul m-a costat o groază de bani, dar a meritat. Am avut impresia că se tine cineva după mine...

— Deci aici e buba. Unde-i Mareaș?
Întrebarea îl găsi complet nepregătit pe Niculescu. Ar fi putut să spună simplu: Acasă, bineînțeles! dar nu putu să mintă.

— Nu cumva face plimbări de sănătate?

Ochii minioși ai celuiilalt îl hotărîră să nu mai ezite.

— Șeful am impresia că eu am greșit. Acum o săptămîină s-a întîlnit

— Bine că am avut prevederea să fixăm un loc mai acătării. Roagă bineînțeles să-i atragă atenția să la un taxi pentru să are de cîrât un pickup, inventează ceva. La dracu, că-mi vine să-l omor.

Cît timp celălalt telefonu, reconștitui totul. Vrasăzică asta era femeia pe care o cunoșcuse la Piatra Olt, stia cite ceva despre toată încurcătura, dar mai ales el nu putuse să-i atragă atenția asupra primejdiei lor unei asemenea prietenii, așa că totul era limpede: poliția venise, constatase ce se întimpla la deapul german, găsișe vagonul devalizat, se interesase ce prietenii avuseseră în acel timp, constatase că mecanicul lor dispăruse, aflase de legătura lui cu această cîntăreață, pe care dracu i-o scosese nefericitului în cale, o urmărise la București și gata și întimplarea cu alarma aeriană! Ți băgase dracu coada, era clar ca bună ziua, puteau să cadă de-acum cu toții în capcană și domnul ăsta, Mareaș, să fluiere fericit că și-a găsit și el în sfîrșit un pat și o pernă pe care să se odihnească de vreo citeva nopți.

— Ai făcut ce ți-am spus la telefon?

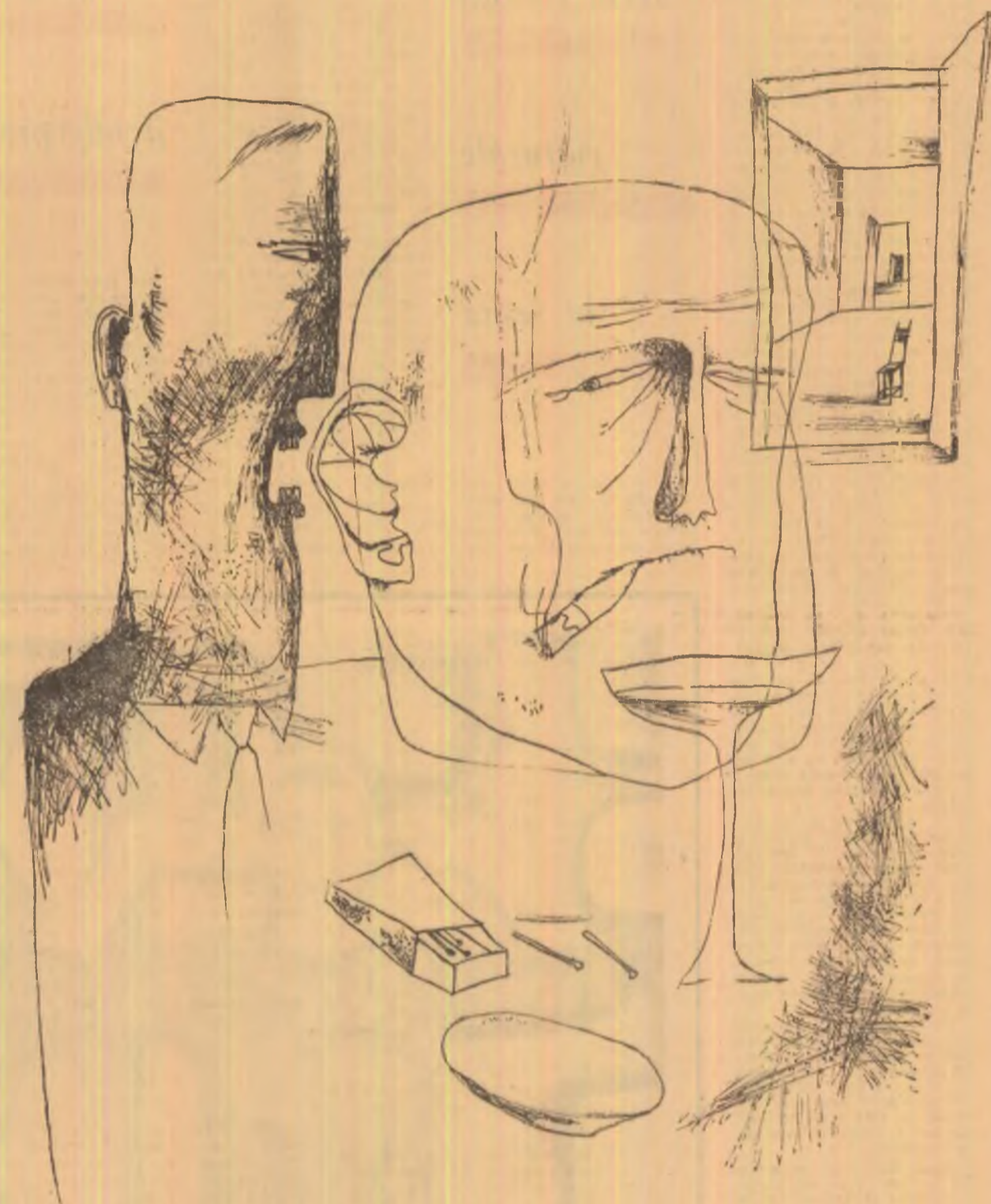
— Bău cu lăcomie halba încălzită de-acum și ceru chelnerului altip care păzea mătăind iesirea să-i facă plata. Niculescu tocmai se întorcea.

— S-a făcut, seful! Diseară la 7 va fi în miiloul nostru.

— Nu i-o doresc, din inimă ți-o spun. Ce-are să-i audă urechile o să-l vindece pe veci de femeie!

— Oricum, de un singur lucru îmi pare rău, că părăsec cuibul. Mă obișnuiesc acolo...

— Trebuie să ți se întimpe și ție o dată noroc că nu s-a terminat altfel... Mergem? Bea-ți berea și gata, n-am chef să-mi cadă careva în spi-

Desene de EUGEN MIHĂESCU

firziu, dar te întreb direct: cum se poate pătrunde înăuntru?

— Rămîne de văzut, dar alt de greu nu poate fi.

— Mi s-a spus că postul de telecomandă, pentru că e vorba de un post de telecomandă, este stîncit supravegheat.

— Normal!
— Nu cunoști pe cineva care e prieten cu nemții?
— Mă lași să mă fac luntre și punte?

— Te las.
— Bine, atunci pe mine, dar unde?
— Vin eu să te caut.
— S-a făcut...

Se despărțiră și Dumitrana își spuse că mai avea un singur lucru de îndeplinit, să verifice dacă bănuiala lui ce începea să prindă contur se adevăra: cine-l adusesse în spinare iscoadele? Cine era pus sub urmărire și din pricina cui intrase și el în raza urmărilor? Începu cu Niculescu. Totdeauna cînd se întîlneau îi dădea un telefon la o chirașe ce locuia în aceeași clădire. Pretindea că e un client și vecina îl chema rapid. Ți spuneau citeva cuvinte despre repararea unui aparat de radio, aflat într-o stare foarte rea și stabiliau unde să vină studentul să-l ridice. Se întîlneau în două sau trei locuri din apropierea pieții Buzzești, numite convențional altfel și schimbau citeva cuvinte după care fiecare își vedea de treabă. În ziua aceasta, existînd bănuiala că trebuirile erau mai încurcate și că se putea ca locuinta lui Niculescu să fie supravegheată îi spuse, tot după o veche in-

tere din pricina amuruzului nostru... Da, nu zău, ai văzut-o pe femeia, pe fata aia, ce dracu este, cum arată?

— Nu era rău deloc, seful, crede-mă, am ochiul cîmpului! Să nu-l cerți. Trebuie să înțelegi că multă vreme n-a prea avut timp de astfel de lucruri, și, de fier să ții și tot o mai scriștești!

— Te rog să nu-l aperi! De rest, dacă vrea dumnezeu, am să am eu grijă, cît despre papara pe care o merită cu prisosință, nu-l scapă nimeni. Ne vedem diseară, știi unde.

Îi doresc și ție și lui, mult noroc. În zile ca astea îmi spun că libertatea cere uneori un preț chiar prea mare și te rog să mă crezi că nu-mi este frică deloc de ce o să mi se întimpe, indiferent de ce avem fiecare în suflet.

— Nu, nu am spaimă de moarte sau de suferință, de moartea sau de suferința mea sau o altora, mi-e mai frică de ideea că am putea greși proteste, că am putea cădea din greșeli din astea pe care le poți înțelege, dar nu le poți admite. Dacă ai priceput ceva din cele ce ți-am spus, să-l cerți tu mai bine, să nu mă lași pe mine să o fac. Am toate motivele să mă port cu el cît se poate de bine, dar cum să uit că e în joc libertatea și viața altor oameni care așteaptă atîtea de la noi?

— E nebun, nebun de legat! scriși-ni fără să se mai poată opri.

— O să-i spun cînd s-o întoarce...
— Cînd să-i mai spui? Tu n-o să te dai înapoi o dată la tine, pentru că nu ești nebun să te lași prins ca un prostovon, numai pentru că lui i s-a făcut de femeie... Începînd de astă seară dormi cu Tomulete la adresa asta: îi scrise ceva pe o bucățică de hirtie ruptă de pe masă, i-o arătă și făcu bucățetele bilețel. S-a înțeles?

— Dacă e ordin! Și cu Mareaș ce facem? Cum îl înștințăm să nu mai vină în Buzzești?

Dumitrana se gîndi puțin și spuse: — Dă un telefon, chiar acum vecine! tale și spune-i că dacă se întoarce să te caute la vîrul tău din Caracal. El știe ce înseamnă asta?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

— Cum, nu?

VICTORIA RAICEV

aici în lume locuiesc

De-aș fi fost pe lume fără lume-n mine, gata să dau buzna pe degeaba la marile răspunderi dintre care una e să iubesc mereu și-n atîtea viitoare suflet să pun din sufletul meu, de mult m-aș fi pierdut pe undeva printr-o vîltoare — răgălie pentru cîntecul de broaște în amurg.

O, de mult intram pînă la gît în moarte, printre florile de la picioare printre stelele de peste cap aceste două mari ținuturi de Sahară în care te usuci cu încetul și de viu și trosnești în imnul călduros de mai.

Aici în lume unde locuiesc la miezul ei cu nasteri multe am zăcăminte mari de poezie deci n-am să fur vreedată un strop străin, un strop divin să-l pun pe fruntea mea ca să lucesc-n ochii nu știu cui.

Urit îmi este furtul de podoabe seci urîți îmi sint aciea ce stau în viață ca-n mină părăsită săltați pe virturi și privind departe cu aer filozof bătrîn și galbeni ceară căci n-au îmbrățișat vreedată oameni cu destinelor lor ci pietre kilometrice, pe drumul noduros la nemurire.

Nu fac ce-mi stă ușor să fac: să-mi smulg cămașa mea și să mă îmbrac cu alta, să cînt de dor de cîntec pasăre să fiu pe ici pe colo ori să descînt vreu sentiment ușor de dragul nu știu căruia oțetar.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

O, n-am făcut din toate ce-mi sta ușor să fac altfel eram minciună cît de colo o pierde vară, o pierde viață fără rădăcină de salcim pe lume dis-de-dimineață.

Și dacă-mi cer cuvîntul cu statornicie e c-am trăit atîtea și atîtea răsărituri de soare așa cum se ridică ele din oameni și din toate cite semănăm cu drag pe lume,

căci adevăr e lumea și ostașii ei de apărare, înălțare la mare omenie în care totul se plănuieste și apoi se împămînteneste prin noi.

artele plastice, în anii aceștia...

PETRU COMARNESCU

Dacă ne întrebăm ce s-a câștigat în cuprinsul artei plastice, în anii aceștia — ani de adevărată prefecere a societății noastre, ani avântului și al construcției socialiste sub conducerea Partidului Comunist Român — ne vin în minte foarte multe fapte și acțiuni, principii și metode, ce s-au dovedit înnoitoare. Dar, mai presus de toate, anii aceștia pot fi caracterizați printr-o nouă conștiință a valorii artei, a puterilor și rostului ei. Această conștiință a avut și are tmense urmări atât în înfăptuirile artiștilor și în receptarea artei de către largile mase ale poporului.

Nu mai este o vorbă deșartă, ci o realitate evidentă că astăzi artele plastice — de altfel și celelalte arte și domenii ale spiritului — au câștigat un bun al poporului, au căpătat o prezență vie și foarte largă. Sub diferite forme — de la vizitarea muzeelor, expozițiilor și monumentelor de artă și de la contemplarea noilor opere de for publică, la lectura cărților de artă și la cercetarea reproducțiilor și desenelor din reviste și ziare — operele de artă plastică sînt cunoscute, iubite, comentate de un public foarte numeros și divers.

Satele se interesează în privința măiestriilor sculptorilor din „Hobita Gorjului”, ca și în privința creației muzicale a celui născut într-o comună din Dorohoi, George Enescu. Cu cit interes și bucurie nu sînt împinși la cooperativele agricole pictorii și sculptorii care vin în documentare și adesea lasă lucrări la căminele culturale. Să mai amintim de zecile de mii de persoane care vizitează expozițiile de stat, retrospectivile și expozițiile personale. La expozițiile cu lucrări de Tucelescu, Anghel și Ciucurencu a fost un adevărat pelerinaj. La unele expoziții internaționale, cum a fost cea a sculpturii Henri Moore și cea de pictură franceză contemporană, afluența a fost impresionantă. Niciind la București și în multe din orașele țării, arta clasică și contemporană nu a fost mai mult decât un bun pretext al furului proiectelor de monumente eminesciene a interesat largi mase de cititori ai revistelor și ziarelor noastre, iar unele articole și cronici de artă, mai ales cele priitoare la tradiție și înnoire, la legăturile dintre arta populară și cea contemporană, sînt citite și comentate de

sute de mii de persoane din întreaga țară.

Necesitatea artei devine o condiție a cotidianului, face parte din rostul vieții oamenilor de la noi. Desigur, este încă mult de făcut în domeniul educației estetice, al frumosului cotidian și peste cotidian, dar anii aceștia au însemnat o neașteptată extindere a fenomenului artistic în conștiința maselor. În formarea multilaterală a omului contemporan — arta își are un rost esențial pentru largirea cunoașterii pentru îndeplinirea vieții proprii și în conștință, aducând emoții, bucurii, prilejuri de meditație și disacție, poetizînd și umanizînd, oferind îmboldiri constructive. Alfel este ea acum receptată de către

mase, devenind cu adevărat o necesitate spirituală.

În viața artiștilor înșiși, arta este acum privită nu ca un capriciu subiectiv, ca o îndeletnicire izolată și egocentrică. Și aici s-au schimbat multe, se poate vorbi de o nouă conștiință artistică socialistă. Artistul contemporan înțelege arta ca o răspundere față de conștiința sa și față de lumea căreia îi aparține. Tipul de artist boom sau de maestru hipersubiectiv este pe cale de dispariție. Astăzi se lucrează, vorbind statistic, cu mai multă rigoare, știindu-se că talentul obligă, iar dragostea cu care arta este întîmpinată de mulțimi și stimulată pe linie de Stat, prin nemăintîlnite înlesniri și prin prezentarea în țară și peste hotare a tot ce este vrednic de a fi

răspîndit și valorificat, cere, la rîndul ei, înțelegere, generozitate, avînt din partea artiștilor. De sigur, adesea meșteșurile și meșteșii satelor, zugravii frescelor medievale, sau un Griegorescu, Luchian, Palladiu, Petrascu, Tucelescu ori un Brăncuși, Paciurea, Anghel au lucrat tot cu conștiința răspunderii față de dînzii-o autochemare la disciplină și rigoare, sărbîrită chiar și cînd condițiile le-au fost neprimite. Dar ci și-au dat măsura din lipsă de tărie sufletească și din lipsă de răspundere? Ori pentru că nu și-au dat seama că arta se creează cu gîndul la îmbogățirea vieții poporului, la ridicarea culturii patriei, la statornicirea suverităților specifice naționale în viitorul mai apropiat sau mai depărtat?

Participînd mai intens și mai conștient în viața poporului, la transformările ei, artiștii noștri au căpătat un simțămînt al măreției, al valorilor esențiale umane, al legăturii cu tradițiile trecutului și cerințele prezentului. Ei știu acum că omul are deopotrivă o existență subiectivă și una obiectivă, el aparține nu numai lui însuși, ci și lumii în care s-a născut și trăiește. Această nouă conștiință — corelație și interacțiune a individualului cu socialul, a vieții interioare cu cea în colectivitate — a îmbogățit imens tematica picturii, sculpturii și graficii din anii puterii populare, a stimulat cultivarea unor genuri și tehnici lădate în părăsire sau chiar ignorate, au adus o splendită evoluție în privința căutării unor noi mijloace de expresie a unor forme și limboje inedite.

Pentru anii aceștia, caracteristicile sînt tocmai simțămîntul monumentalității, proveniența din conștiința măreției vieții noi, intensificarea lirismului, preocuparea și de aspectul decorativ al compozițiilor. În materie de compoziții și portreturi inspirate de trecut și de viața în socialism, s-au creat remarcabile opere de către pictorii Reșcu, Iser, Bunescu, Ghiță, Catrîg, Ciucurencu, Bab, de către sculptorii Anghel, Medrea, Jalea, Han, Lădău, Irimescu, Vida, Vlașiu sau de către graficienii Liga Macovei, Mariana Petrascu, V. Dobrian, V. Kazan, Perahim, George Voinescu. Au fost anii în care s-au format și au îmbogățit expozițiile, muzeele, lucră-

țile de artă monumentală, ilustrațiile revistelor și cărților noi generații de valoroși pictori ca Ion Pacea, Brăduț, Covaliu, Ion Gheorghiu, Virgil Almăjanu, C. Piliuță, Paul Gherasim, Lucia Ioan, Gh. Jacob, sculptori ca Ion Vlad, Naum Corcescu, G. Apostu, Victor Roman, Gh. Iliescu-Călinești, Peter Iacobi, graficieni ca Octav Grigorescu, Benedict, Găneșu, Bacu, Ghe. Brătescu, Marcel Chirnoagă, N. Săftoiu, Ladislau Fezt ca să amintim doar cîteva nume din bogatele pleiade ale tineretului.

Ca realizări și deschideri de drum în anii aceștia, arta monumentală (arta oferită clădirilor) și arta decorativă au cunoscut o splendită dezvoltare, înfrumusețînd centre urbanistice și culturi ale naturii, literaturii și stațiunilor de la munte, precum, arta decorativă — de la tapiserie la ceramica și de la obiectele în lemn, metal și sticlă la cele din materiale noi — au adus podoba în interioarele clădirilor publice și ale oamenilor muncii. Se poate vorbi chiar de mijirea unui stil decorativ al epocii socialiste.

În aceste arte, prea puțin cultivate în trecut și nici în spiritul vieții obștești, s-a refăcut — ca și în pictura de secol și în sculptură — legătura cu bogățiile și originalele tradiții ale toatorului și stilisticii populare cu „frescelele medievale și a sculpturii în lemn și în piatră.

Artiștii și iubitorii de artă au acum conștiința valorilor trecutului și a cerințelor contemporaneității. Și dau bine seama ce surse de inspirație oferă arta populară, pentru a fi trecută în forme culte, așa cum au făcut Brăncuși, Luchian, Ghiță, Tucelescu și alții și cum procedau, în noi sinteze, o seamă dintre tinerii artiști plastici de astăzi. Stilistic, în ceea ce privește arta populară, esențializînd, simplificînd intensificînd mesajul liniilor, culorilor, formelor tridimensionale, este acum dusă mai departe, spre a folosi expresiilor contemporane. Dar la noi stăruirea nu usucă vitalitatea lirismului, ci, dimpotrivă, o organizează, așa cum, la rîndul lui, lirismul servește acum teme și sentimente mai înalte, mai semnificative pentru viața și zămîntele poporului nostru.

Străduindu-se să simțămînt al poporului nostru pentru forme ale decorativității, pentru formele concise și esențializate cunoscute în prezent o dezvoltare organică și trece în nespus de variate modalități de expresie. De aceea, multe din compozițiile, portretele, peisajele artiștilor de azi au o notă proprie culturii noastre, cînd dau valoare, lumină, vii mărmuri despre ceea ce este contemporan, despre gîndurile și idealurile prezentului.

În conștiința nouă a artiștilor de la noi se urmărește din ce în ce mai temeinic aprofundarea legăturilor dintre tradiție și contemporaneitate, dintre național și universal. Anii care vin au să întîmpine o înflorire și mai mare a artei, creată cu nouă conștiință și cu noile avînturi ale anilor aceștia.

Există, în viața fiecărui popor, momente cruciale, aniversări, minunate succesele obținute într-o zonă de activitate spirituală sau materială.

Intîmpinăm cea de a 45-a aniversare de la întemeierea Partidului Comunist din România, eveniment de seamă care pune în lumină tradițiile înaintate de luptă eroică ale comunistilor care prin eforturi deosebite au contribuit la clădirea unei noi societăți, și-au adus prinosul la fîurirea României socialiste.

Partidul Comunist Român încă de la înființarea sa, memorabilă dată de 8 Mai 1921, din anii grei ai necegrății, din perioada care a urmat Eliberării patriei noastre, a îndrumat cu spiritul de răspundere întragul front al ideologiei.

Cuprins în aria acestui front, teatrul a beneficiat de orientarea partidului din punct de vedere al reperului său și de valorificarea acestuia în arta interpretativă actoricească.

În ultimii 20 de ani mișcarea teatrală din România socialistă și-a mărit simțimul celei: s-a dezvoltat o dramaturgie nouă menită să reflecte cu patos aspectele esențiale ale societății noastre, profundele transformări survenite în structura social-politică a poporului nostru, implicațiile pe planul conștiinței pe care le-a marcat această epocă.

Varietatea tematică și tipologică a literaturii dramatice contemporane reprezintă reflexul unei realități înnoitoare al cărei inedit pulsează în fiecare zi. A apărut în dramaturgie figura omului nou, erou al construcției socialiste, făptura comunistului cu înalte trăsături moral-politice, conflicte și situații a căror înfruntare artistică potențiază efervescentia estetică și emoțională a teatrului românesc contemporan.

În anii României noi, s-a valorificat cu spirit critic, cu discernămint și maturitate ideologică, dramaturgia națională, comedia satirică, clasică, drama istorică de largă respirație patriotică, opera literaturii dramatice dintre cele două războaie mondiale, au intrat în patrimoniul culturii înaintate aulor și creații literatur-dramatice, producții al căror mesaj concordă cu mersul ascendent al societății noastre.

În pasajul teatrului românesc contemporan s-a modificat principalul consumator al artei, publicul, a că-

rei exigență continuu sporită, a impus primului și imprimă noua calitate a spectacolului.

Publicul teatrului actual, cultivat, cu frumusețea socialistă și comunistă realizată pe scenă, este sensibil la calitatea și virtuți revelante menite să satisfacă dorința de a pătrunde prin bolta emoției și a ideii în universul măreț al societății noastre.

Exigența crescîndă a acestui prim-judecător al creației artistice multiple sarcinile oamenilor de teatru.

Frecvent în vocabularul actorilor, regizorilor, a creatorilor în general pînd și capotă sensuri noi o serie de noțiuni: realism, proces al creației, mesaj, funcție emoțional-estetică, stil, tehnicitate și măiestrie artistică, un întrag dicționar de specialitate, consecință firească o preocupare intelectuală care domină gîndirea estetică a artiștilor.

Epoca noastră este refractară tuturor rezistențelor în materie de cultură, de orientare ideologică, de receptivitate largă la tot ceea ce este înnoitor în domeniul artei.

Talentul, virtutea înăscută, nu se poate dezvolta, nu se poate afirma, nu poate înflori decît printr-o susținută și tenace muncă alimentată la izvorul cunoașterii vieții și la izvorul culturii multilaterale.

Apreciînd cultura unui spectacol de teatru, stilul unui interpret, însoțim înfăptuirea judecării de valoare cu corresponsalul dintre spectacol și momentul istoric reflectat. Este greu de imaginat că eroii aparținînd reperului clasic pot trăi emoționant pe scenă, pot tulbura pe spectatori, să-i stimuleze meditația, dacă el nu exprimă climatul și cadrul istoric, dacă nu se integrează în atmosfera și în circuitul de idei al timpului transfigurativ artistic în operă.

Dacă talentul se sprijină pe înfăptuire, pe fantezie, pe imaginație, solul adînc din care și trage seva este viața și în condițiile literaturii dramatice de reflectare a unor aspecte inedite mai demult în celălalt istoric, elementul cultural, elementul informatic joacă un rol preponderant.

Actorul influențează societatea, îl influențează pe spectator, contribuie la educația sa estetică, politică, morală; dezvoltă virtuți, conștințe eroi, pîde spre a fi urmate, îndamnat în acivitatea cotidiană. Teatrul este o școală a virtuților înaintate,

reprezintă oglinda societății, și în succesiunea imaginilor care compun opera, spectatorul trebuie să se identifice. Dar la rîndul său publicul înfluențează pe actor, societatea îl modifică, gradul de dezvoltare al relațiilor sociale și a tehnicii își pune amprenta asupra artei sale.

Cultura teatrală reclamă actorului ideea că interpretul nu este simplu transpunător mecanic al opere, arta actorului este autonomă, are o specificitate și un timbru propriu, legi ale dezvoltării sale. Cunoașterea caracterului specific al artei interpretative actoricești necesită prelungirea însușirii tehnice cu cultura de specialitate. Actorul comunică și se manifestă scenic prin gest, expresie, mimică și cuvînt, reușește să imprime valorile textului dramatic, să creeze iluzia spectacolului că publicul participă activ la durerea și bucuria celor pe care scena le imaginează.

În societatea noastră contemporană spectacolul de cultură teatrală reflectă direct cultura colectivului de interpreti.

Ne exprimăm opinia că în disputa actor-parțial sau actor-total, actorul total coincide cu dezideratele exigențelor publicului nostru. Actorul total își înobilizează arta cu tehnicitatea, cu măiestria artistică, cu orientarea social-politică, cu cultura umanistică, cu ideal estetic, cu norme de etică profesională și civică modelată pe principiile marxism-leninismului.

Nimic nu poate fi mai ostil pentru dezvoltarea creației artistice decît rezistența la spectacolele înnoitoare ale vieții și ale artei, rutină, mediocritate, tendința de a considera încheiat procesul formării actorului. Dinamica și dialectica vieții noastre cere imperios actorului adaptarea lui la tot ceea ce înseamnă noi în substanță, creator în esență, fenomen viu cu perspective de generalizare.

Socialismul a pus în fața creatorilor de frumos sarcina ogîndirii veritabile a vieții în multiplele ei aspecte, politica partidului nostru în domeniul artei cere artiștilor zugrăvirea vieții poporului în stiluri și genuri variate, în forme multiple a căror comunitate să o constituie limbajul cel mai adecvat de exprimare a adevărului.

Adevărul vieții noastre, luciditatea și acivitatea acestuia reclamă o transfigurare creatoare, plină de patos, o ogîndire măreță pătrunsă de spiritul înnoitor al culturii.

literatura română contemporană peste hotare

De existența literaturii universale și de universalitatea unui scriitor se vorbește începînd de la Goethe înspre zilele noastre. Marele scriitor german a creat termenul de „literatură universală” pînă la el fiind socotite valoroase și deci răspîndite și în alte țări numai operele antice și clasicele franceze. Rînd pe rînd, fiecare literatură, o dată cu ea dezvoltarea și împetuoașă, cunoscute opere de seamă care depășesc interesul național și au a fel tendința de pătrundere în cadrul literaturii universale.

O asemenea unid, prin specificul ei național, aduce și literatura noastră. Alături de marile opere ale lui Eminescu, Creangă, Caragiale, Rebreanu, pîtrune în circuitul literaturii universale, un loc deosebit îl deține în scrierile cele mai realizate ale literaturii contemporane. Saltul culturii române în universalitate este multiplu și unitar în același timp: muzica și poezia, literatura și știința, artele plastice, transformările prin care trece țara noastră de peste două decenii sub conducerea Partidului Comunist Român, și în acest chip, înfăptușă de fapt, realitățile românești pe meridianele globului. Celebritățile mondiale a lui Dimitrie Cantemir și a baladelor noastre populare, lansate în secolul trecut de bardul de la Miroșeti, țărîmeul „Luceafărul” și al „Amintirilor din copilărie”, se adăugă o largă difuziune a operelor literare socialiste.

Să întreprindem o sumară incursiune a răspîndirii literaturii noastre de astăzi în lume. eșm al maturității ei artistice, care nu poate decît să ne bucare și să ne asigure de vitalitatea drumului creator pe care pășim.

Să remarcăm mai înli numeroasele Călugări de volute populare noi, cîntînd din numărul mare de antologii apărute peste hotare, pe cele publicate la Budapesta (1954, 1956, 1957, 1959), Berlin (1955, 1958), Madrid (1955), Kiev (1958), Tiblizi (1955), Varsavia (1955), Sofia (1959), Moscova (1960), Londra (1960), Paris, Pekin etc.

Deși societăți unul dintre cel mai impunător scriitor din literatura română și deși țările țării noastre o sută de volume, prezența lui M. Sadoveanu, pînă la cel de al doilea război mondial, în planul literaturii universale, este relativă, fîi, spre exemplu, de traducerea marelui romanetor Liviu Rebreanu. Între 1950—1960 însă autorul „Ballagului” cunoscute o mare răspîndire, dîndu-și se numele și prestigiu în mai mult de 45 de țări ale lumii. Fînd tradus în următoarele limbi: albăneză, arabă, armeană, azerbaidjană, belorusă, bulgară, cazacă, chineză, coreeană, daneză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, italiană, iugoslavă, iraniană, kabardină, kirgiză, letonă, maghiară, norvegiană, olandeză, polonă, punjabi, rusă, sîrbă, slovacă, suedeză, spaniolă, tadjeică, ucrainiană, uzbekă, după informații probabile, și în alte limbi. Tălmăcirea remarcabilă au semnat Claude Sernet, în franceză (1953), Giuseppe Petroni în italiană (1952) și A. Lupo, I. Kojevnikov, K. „Mitra Cocor”, deși scrierile apărute la Moscova în 1951 și 1953 Andre Kerdos în franceză (1955), Fridman în rusete (1955) etc.

Mai este de adăugat că pe linia numeroasele traduceri care cuprînd sute

de titluri în peste 40 de limbi, autorul lui „Hanel Anceului” s-a bucurat de o caldă recunoaștere în rîndurile scriitorilor și cercetătorilor străini ca Ilya Ehrenburg, Kedros, Vercoors, Polevoi, Rafael Alberti, Kilmen Tacev și foarte mulți alții. I s-au dedicat peste hotare studii introductive, articole, cronici, iar în Uniunea Sovietică au fost tipărite două monografii semnate de I. Kojevnikov și V. Sugonina.

Recunoscut ca o personalitate prominentă a poeziei românești moderne Tudor Arghezi depășește desenele granițelor geografice ale răspîndirii sale literare. Atrăși de vibrațiile versului argehian, poezi și critici străini au căutat să definească universal unel creații de o fermecătoare originalitate. Poetul, ajuns în epoca unei înalte maturități artistice, inscrie cu o „1907”, „Cîntare omului” ca și cu întreaga producție poetică a anilor săi, în franceză, germană, italiană și rusă, în spaniolă și greacă, în portugheză, maghiară și suedeză, marelui poet constituie tot mai mult bucuria „filologică” a unor poezi, confrăți de renume (Salvatore Quasimodo, Rafael Alberti, Nasko Poga, Iannis Ritsos, Ana Ahmatova) la care am putea adăuga nume ca Pierre-Louis Flouquet, Alain Bosquet, Hubert Juin, Yvonne Sterk, Claude Bonnefo și alii semnatare ale unor pagini de critică literară dedicate poetului nostru.

Apreciînd adîncimele dar și strălucirile versului argehian, numeroși artiști străini au adus un bimerit critic omagiu poporului român și limbii acestuia. Să mai adăugăm că aceste fericele considerații ale personalităților literare străine ca și multe altele, se conluga cu răspînda de onoare a unor premii internaționale, ca Gottfried von Herder, conferit nu de mult, spre bucuria tuturor, marelui maestru al poeziei contemporane românești.

Un loc aparte îl ocupă în circuitul internațional al poeziei noastre creația lui Liviu Rebreanu. Între 1950—1960 însă autorul „Ballagului” cunoscute o mare răspîndire, dîndu-și se numele și prestigiu în mai mult de 45 de țări ale lumii. Fînd tradus în următoarele limbi: albăneză, arabă, armeană, azerbaidjană, belorusă, bulgară, cazacă, chineză, coreeană, daneză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, italiană, iugoslavă, iraniană, kabardină, kirgiză, letonă, maghiară, norvegiană, olandeză, polonă, punjabi, rusă, sîrbă, slovacă, suedeză, spaniolă, tadjeică, ucrainiană, uzbekă, după informații probabile, și în alte limbi. Tălmăcirea remarcabilă au semnat Claude Sernet, în franceză (1953), Giuseppe Petroni în italiană (1952) și A. Lupo, I. Kojevnikov, K. „Mitra Cocor”, deși scrierile apărute la Moscova în 1951 și 1953 Andre Kerdos în franceză (1955), Fridman în rusete (1955) etc.

Mai este de adăugat că pe linia numeroasele traduceri care cuprînd sute

franceză, germană, engleză, romanul „Un om între oameni” de CAMIL PETRESCU iar în diverse edituri europene sau latino-americane au apărut în ultimul timp importante fragmente din romanele sale.

În afară de lucrările scrise înainte de Eliberare („Întîncare”, „Comoara roșie”, „Diametru”, „Apostol”) traduse și ele în diverse limbi străine după această dată, volumul „Vino și vezi” de Cezar Petrescu cunoscute o versiune în limba rusă în timp ce unele poezii au fost traduse în limbile maghiară și franceză.

O bogată, multilingvistă, difuziune cunoscute proza lui Zaharia Stancu. Universalitatea ei a fost recunoscută ca atare, grație celui mai nimerit inițiativă care se oterea cititorilor, cu înflexiuni de epopee românească, încă din „Desculți”.

Slovaca, maghiara, imediat apoi franceza, germana, poloneza și italiana, apolă înslăduie, vietnameza și altele, au echivalat în lexicul lor gîndurilor ardente și tribulațiile neostivului Dărie, căutător de dreptate și adevăr. Frazar fecund, Zaharia Stancu este și însuși tot mai prezent, neobosit și deopotrivă de nou în cîmpul prozei contemporane românești și străine. Figură importantă a prezențelor românești peste hotare, scriitorul a devenit aproape un familiar al eroicilor literari din Paris și Praga, din Roma și Stockholm. Constatăm, asadar, cu satisfacție, că majoritatea covîrșitoare a celor mai reprezentative proze ale lui Zaharia Stancu se lempăn circulației universale. „Dulcii” și „Florile pămîntului”, „Pădurea nebună” și „Jocul cu moartea” au fost, fiecare, traduse în diverse limbi: în franceză, germană, rusă, italiană, în chineză, chineză și suedeză, maghiară și persană. Dar în afară traducerii ca atare, proza lui Zaharia Stancu a sîrînit în egală măsură, opinile unor critici și istorici literari străini.

Și numeroase volume ale lui Geo Bogza, animatorul excelent al repertoriului literar românesc, au fost răspîndite peste hotare, atât prin traduceri proze ale literaturii noastre contemporane. Istă de ce, opera sa și-a găsit o primire imediată în alte țări: „Ana Roșculeț” apare în maghiară, „Moromeții” la Pekin, Sofia, Berlin, Bratislava, Kiev etc. iar alte numeroase traduceri se datorează Editurii în limbi străine de la București.

Îndată după primirea călduroasă a romanului „Străinu” (1953) și „Setea” (1958), aceste opere ale lui Titus Popovici au fost publicate la București în limbile germană, chineză, maghiară, franceză, rusă. A fost o primă cunoscute creație literară străin al unui prozator robust, pe linia lui Liviu Rebreanu și Pavel Dan. Impunîdu-se hotărît în literatura română, „Străinu” a fost tradus la Praga (1958), Sofia (1960), Moscova (1960), Roma (1961) iar „Setea” la Moscova (1958), Budapesta (1960), Berlin (1960), Tirana (1962).

Prozator interesant sub aspectul transpunerii faptelor de viață în povestire și roman, Francisc Munteanu s-a bucurat la rîndul său de o mare difuziune a opereii sale, îndeosebi în țările vecine. Alături de traduceri efectuate la București, nuvela „Lența” a apărut, în 1958, la Moscova și Kiev. În limba rusă au mai apărut „În orașul de pe Mureș” (1962), „A venit un om” (1956), „Hotel Bristol”, „Însprețec” și îndeosebi după scrierea care i-a consacrat, „Groapa” (1958) precum și unele povestiri în maghiară — „Ciocirlia”, „Fericiți negustori” (1961), „Terra di sienna” (1963) — în germană — un fragment din nu-

vela „Cercul începe la etajul III” (1959) etc.

Creația poetică a lui Mihail Beniuc mereu prezentă în cîmpul poeziei contemporane a contribuit prin însăși această caracteristică a ei, la cunoașterea autorului ei peste hotare. Tradus în limba germană în 1957 de Andreas Lilin, în limba rusă de A. Sadekli, în italiană de Elio Filippo Aerocci și Salvatore Quasimodo, înclus în diverse reviste și antologii, în franceză, maghiară, greacă, polonă și bulgară, M. Beniuc suscită tot mai mult atenția confrăților săi contemporani din diverse țări. Un volum care va apărea curînd în prestigioasa colecție „Poetes d'aujourd'hui” a editurii Pierre Seheers (Franka) va sugera conecet, pentru un număr ștre de cititori străini, „vitalitatea și dinamismul expresiei sale poetice” de care vorbea cu bucurie criticul revistei „L'Europa letteraria” în primul ei număr pe anul 1965.

Între poezii noștri contemporani, fără îndoială că cel mai răspîndit, alături de Tudor Arghezi, M. Beniuc, este Eugen Ciucurencu. Tălmăcitor asiduu al marilor poezi revoluționare maghiare în limba română, autorul poemului „Bălecescu” a fost el însuși tradus în mare măsură în limba lui Petofi Opera care a cunoscut cea mai întinsă serie de circulații este „Surusul Hiroșimei” și recristalizată în numeroase limbi. „Le Sourire d'Hiroshima”, în adaptarea franceză a lui Hubert Juin (1960) și în cea maghiară („Hiroshima Mosoly”) a unui bun cunoscător al liricii românești, poetul Măsluș Josef, în limba germană („Das Lachen Hiroshimas”) de asemenea în tălmăcirile unui popularizator remarcabil al poeziei noastre Georg Maurer. Poemul mai cunoscute fragmente versuri în limbile germană, italiană, rusă, bulgară, polonă, chineză, japoneză, greacă etc.

Maria Banus care a obținut un premiu internațional pentru poemul „Tie-ii vorbesc, Americă”, devine, de asemenea, o originală mesageră a liricii noastre peste hotare. Citeva importante creații lirice, dar mai înli amplu pome de ardentă, general umană problematică actuală, „Tie-ii vorbesc, Americă” a apărut în mai multe limbi, iar în curînd în două editii în Mexic, în traducere din G. L. Arzubite.

De mare pretuire s-au bucurat versurile poetilor Miron Radu Paraschivescu, Otilia Cazimir, Al. Philippide, Democostone Ionescu, Ion Brad, Al. Andrișoiu, A. E. Bacocsky, Ion Bănuță, M. Breslau, Dan Dețiu, Mihai Dragomir, Nicolae Labis, Radu Bourceanu, Victor Tulbure, Theriu Ţitan, Cleopatra Theodorescu, apărute îndeosebi în publicațiile literare din țările vecine și pretene și în volumice antologii de literatură română editate la Paris, Moscova, Berlin, Budapesta, Londra, Sofia, Praga etc. Alături de poezii amintite mai sus au fost tălmăcite lucrările lui Ion Pas („Lanțuri”), E. Camilari („Negura”) — în maghiară, chineză, bulgară, franceză, chineză, italiană, germană, V. Em. Galan („Bărgan”) și

VICTOR CRĂCIUN
CONSTANTIN CRÎȘAN

Deschis încă în prima parte a lui 1966, anul de grafică se constituie ca amagiu adus celei de a 45-a aniversări a întemeierii Partidului Comunist Român. Revinând în doborânde piese semnificative, datorate artiștilor din toate generațiile, expoziția de la Dalles mărturisește totodată o anumită trecătoare evoluție în grafica de șevalet, în ilustrația de carte, în afiș.

Diversitatea de stiluri și modalități invită la o anumită zăbăvă. Cei mai merituoși dintre expoziții beneficiază de adevăratele celele proprii în înălțurile panourilor. Trei, patru sau chiar cinci cartioane, ale aceluiași autor, îngăduie un popas mai îndelung, ca în fața unui nucleu de expoziție personală. Se poate exemplifica. Vom face-o mai încolo. Ceea ce reținem deocamdată este impresia pe care o lasă, încă de la primul contact, o asemenea moment artistic. Vitalitatea, diversitatea, entuziasmul zilelor noastre coboară a-și dobândi și în grafică echivalentul vieții, apte a reține un spor de armonie și frumusețe în contextul cotidian. În raport cu asemenea idei se delimitează și se evidențiază tot ceea ce ține de se anuța drept interesant, autentic și atractiv în expoziție.

Sufletul contemporan, propriu artelor noastre în ansamblu, nu rezidă nici pe departe din simplul enunț al unor teme apreciate ca fiind definitorii. Florul de situații în universul de similitudine al omului de azi, constructor și creator de istorie, se face la altitudine asmatice, apte a genera un dialog inteligent, rodnic, între lucrarea de grafică și privitorii săi. Portretele de muncitori și țărani, peisajele agrare ori industriale, ca și în alți ani, nu lipsesc. Ele nu reprezintă însă simple calcii fiermice. Se caută a se sublinia, când există, valori interioare. Se petrece o apropiere de poezie. Planurile, unghiurile, interferențele de siluete ori linii tind să cuprindă nu numai ființe și obiecte în spațiu, ci o anumită devenire. Prin aceasta se omologhează oare virtuți epice? Am spune, dimpotrivă. Se definesc mai exact potente existente în lucruri la un moment dat. Emoția capătă relief. Contemplația își depășește condiția afectivă printr-o aderență mai strânsă la rațional, la factorul deductiv. O anumită esențializare îi e proprie graficii noastre, la ora de față. Nu luăm în discuție media expoziției. Am înțeles destule rezolvări facile, destule arpegii de folclorism, destule piruete în construcții „angoasale”, confonșionale. Ceea ce se reține, după o primă stratificare, și are sorginea în tensiunea filozofică și emoțională a gestului creator, căruia — spre a comunica limpede mesajul — i se caută miezul expresiv, liniile simple dar de o reală forță care pot închide în perimetru lor o mărturie.

Am avut dintotdeauna o bogată grafică militanță. Moștenirea ei, la noile trepte sociale și de cultură, revendică în continuare — cu necesitate — bogăția de idei, tratarea simplă dar cuplind de fiecare dată ceva din neprevăzutul inefabilului. Expoziția e, firesc, o oglindă complexă. Nu putem absolutiza unul sau altul dintre dezeritate. Fapt este că bunul gust, tehnica desăvârșită, prospețimea inspirației preferează de pe acum suficiente forțe tinere capabile a aduce mai departe fapta artistică a înaintașilor. I-am admirat pe câiva dintre maeștrii și în actuala expoziție. Propriuzis, nu ne-au surprins. Știm: acesta este Dobrian. Acesta este Baba. Acesta — Perahim. Ei lucrează cum știm de o viață întreagă, și este bine să fie așa. Locul lor este solid fixat în timp. Trunchiuri viguroase, din loc în loc, alături de care se ridică o vegetație luxuriantă, plină de prospețime.

Mulți dintre cei tineri vin în grafică având încă pe miini urme de ulei și vopsele. Alții, dimpotrivă, după interludii muraliste ori sculpturale. Este vorba, neîndoim, de un domeniu polarizant, în plină cristalizare. Unii dintre ei au dobândit o anumite siguranță în minuirea uneltelor și — ca atare — notorietate între colegi. Anghași pe calea autodefinirii, sint nemulțumiți de sine, pe alocuri contradictorii, dar niciodată înclinați cu bună știință spre gălăvite. Formele expoziției izvorăște mai cu seamă din acea consonanță de spirite alese preocupate a surprinde și a reliefa — global sau în elemente constituitive — laturi ale realității, de a reține și a accentua semnificații umane. Destinată și interioarelor de familie, o parte din grafica de șevalet expusă urmărește sublinierea unor atari gânduri — ce își găsesc exprimare deplină în grafica militanță — mai puțin pe linie festiv-monumentală ci, îndeosebi, în figuri și cadre apte a stabili cu privitorul o anumite intimitate. În „Jucătoria de tenis” regăsim de pildă virtuți portretistice pe care Ion Pacea și le-a vădit până acum mai ales în uleiuri („Țărâncă”, din păcate, ne pare a fi sub nivelul versiunii pictate). Vicențiu Grigorescu reține atenția și prin expresivitatea și naturalețea florilor sale

ranță în minuirea uneltelor și — ca atare — notorietate între colegi. Anghași pe calea autodefinirii, sint nemulțumiți de sine, pe alocuri contradictorii, dar niciodată înclinați cu bună știință spre gălăvite. Formele expoziției izvorăște mai cu seamă din acea consonanță de spirite alese preocupate a surprinde și a reliefa — global sau în elemente constituitive — laturi ale realității, de a reține și a accentua semnificații umane. Destinată și interioarelor de familie, o parte din grafica de șevalet expusă urmărește sublinierea unor atari gânduri — ce își găsesc exprimare deplină în grafica militanță — mai puțin pe linie festiv-monumentală ci, îndeosebi, în figuri și cadre apte a stabili cu privitorul o anumite intimitate. În „Jucătoria de tenis” regăsim de pildă virtuți portretistice pe care Ion Pacea și le-a vădit până acum mai ales în uleiuri („Țărâncă”, din păcate, ne pare a fi sub nivelul versiunii pictate). Vicențiu Grigorescu reține atenția și prin expresivitatea și naturalețea florilor sale

ranță în minuirea uneltelor și — ca atare — notorietate între colegi. Anghași pe calea autodefinirii, sint nemulțumiți de sine, pe alocuri contradictorii, dar niciodată înclinați cu bună știință spre gălăvite. Formele expoziției izvorăște mai cu seamă din acea consonanță de spirite alese preocupate a surprinde și a reliefa — global sau în elemente constituitive — laturi ale realității, de a reține și a accentua semnificații umane. Destinată și interioarelor de familie, o parte din grafica de șevalet expusă urmărește sublinierea unor atari gânduri — ce își găsesc exprimare deplină în grafica militanță — mai puțin pe linie festiv-monumentală ci, îndeosebi, în figuri și cadre apte a stabili cu privitorul o anumite intimitate. În „Jucătoria de tenis” regăsim de pildă virtuți portretistice pe care Ion Pacea și le-a vădit până acum mai ales în uleiuri („Țărâncă”, din păcate, ne pare a fi sub nivelul versiunii pictate). Vicențiu Grigorescu reține atenția și prin expresivitatea și naturalețea florilor sale

În tuș, subiectiv care, să recunoaștem, dă destul de furcă pină și colorisților. Aspirația spre economicitate sugestivă e susținută în schițele cu țărani ale lui Constantin Bacu printr-un sever control al spontaneității, prin observarea atentă a mediului din care și nutrește inspirația.

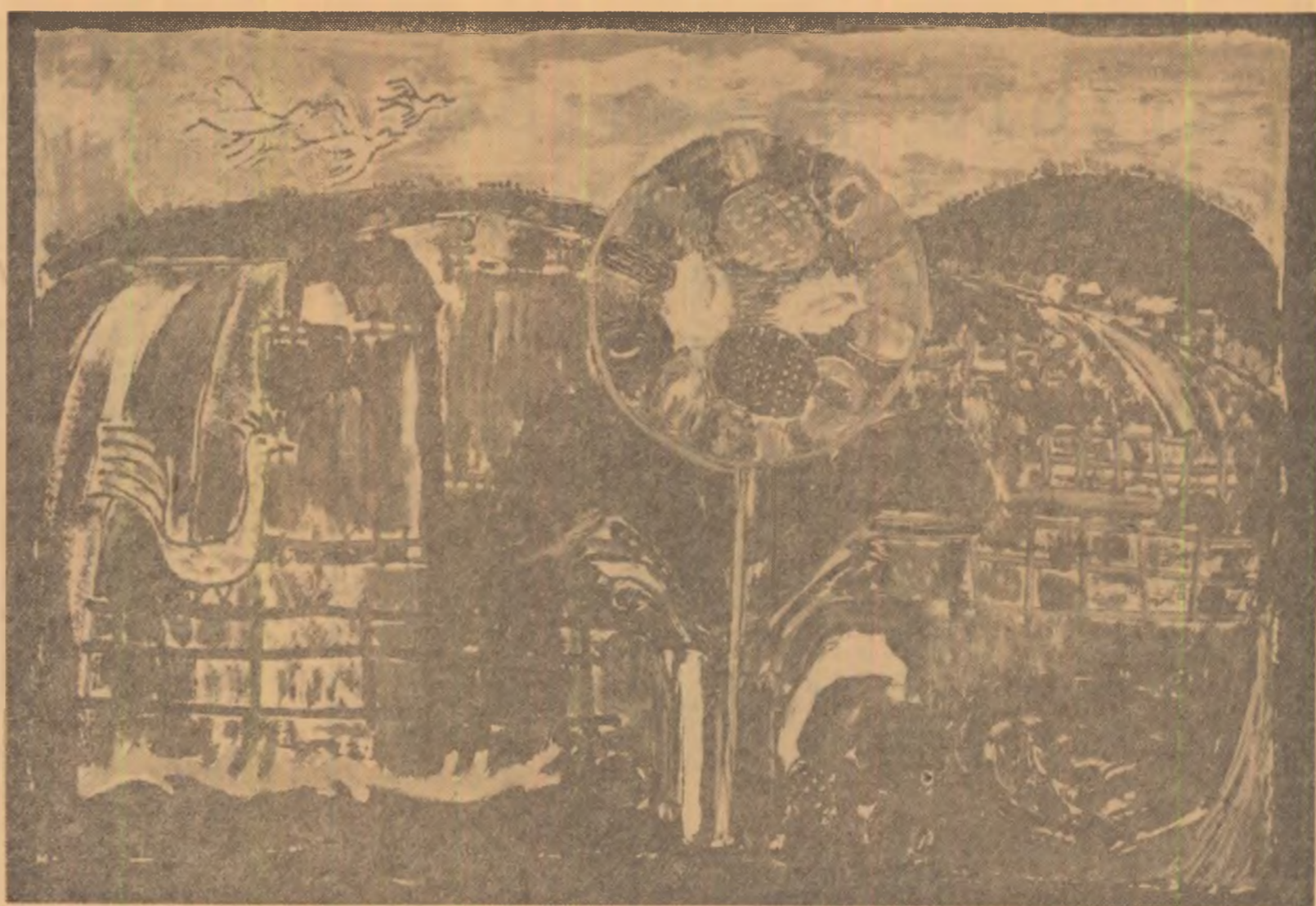
Vorbeam mai sus despre un fel de fagure cu mici expoziții personale. O mai certă definire a propriilor resurse, față de anteriora apariții în public, aduc fără îndoială ciclurile expuse de Octav Grigorescu (deși de astă dată desenul e învăluit oarecum într-o notă mai tulbură), Vasile Calmără (cu acele evocații „Focuri de primăvară”), ori Marcel Chirnoagă cu gravuri în metal, de un dramatism poetic.

Prezențe distincte, definitorii, realizează și intruciva mai linieră Eugen Mihaescu (desen elevat, sensuri metaforice, timbru personal — îndeosebi în „Intilnire”), Florin Ciobotaru (care pare a duce mai departe, a-și exprima mai limpede acele virtuți ale desenului, vădite în picturile pe sticlă), precum și Violet Mărgineanu (într-o manieră ce calchiază intruciva succesele sale din uleiuri). Prin vivacitatea și căldura culorii, produc o bună impresie lucrările Sandei Nițescu. Debutul în grafică a lui T. Bogoi (ciclul „Bărăgan”) anunță de pe acum o anumite vigoare expresivă. Alți tineri, cum sint Alexandra Popa Jolea, Nicolae Apostol (Baia Mare), Vicențiu Făciolanu (Florești) rețin atenția prin legătura organică pe care o realizează cu elementul folcloric.

În întregul ei, Expoziția anuală de grafică vădește o aderență structurală, binevenită, la poezie. Când își propune anume aceleași legături, grafica naște evident și supraproducție. Nu însă în cazul de față. Cel puțin trei dintre graficieni ne-au convins nu numai că au înțeles partitura lirică dar și că au avut ceva de mărturisit în plus, finzind a împlini oarecum opere autonome. Mă gîndesc de Lucian Blaga” datorat lui Paul Erdős, la „Bacovienele” (îndeosebi IV și V) ale lui Petre Vulcănescu, la „Comedia erorilor” ilustrată de Benedict Gănescu.

O tendință salutară în grafica afișurilor — simplitate, distincție, inventivitate (vezi Anamaria Smigelschi — „Mărturie” sau Vicențiu Grigorescu — „Pace înseamnă civilizație”). De un dramatism reținut, solemn, aligul lui Ion Mitrăci, intitulat „1921—1966, ani de lupte și victorii” închide în simbolul unei singure cărți — o filă neagră, o filă albă, dominate de aceeași flămără roșie — o tulburătoare închinare adusă marii aniversări de la 8 Mai.

MIHAI NEGULESCU

NICOLAE IORGA (Sibiu): „Păsări și flori”

film

vitalitatea cinematografilei

Cîntă poetul, în luna mai: „În fiecare stea, oricît de mică, / Ce luminează inimă omenească, / Ca soarele el pune-o particică, / De-a ceea-n orice inimă găsești”. Raportată la inima cinematografilei noastre naționale, imaginea plasticizantă se preschimbă din metaforă în axiomă. Pentru că totul — în cinematografie — s-a făcut în anii aceștia și aproape din nimic. Din 1912, cînd o dată cu lungul-metraj Războiul Independenței se pare că începe istoria filmului românesc, și pînă în 1949, anul înnoierii Răsădului valcea, zăstrea înzestrată a conștientului mult în entuziasmul cîtorva pasionați și foarte puțuri realizatori. Legată de condiția industrială — bază a celei artistice — vitalitatea cinematografilei se poate măsura în metri și în zile; în momentul naționalizării, cultura burgheză ne-a transmis o moștenire de 200 m² de platou, pentru filmări interioare și posibilitatea de a turna cîte un film la unu sau doi ani. Și ne-a mai transmis cîteva prejudecăți. De exemplu, că românii n-au darul și harul tehnic de a face filme. (Cine a copilarit între cele două războaie își poate aduce aminte cum, din an în poște, apărea cîte un film autohton, cu neîngășite mențiuni publicitare: primul film românesc — de fiecare dată filmul era primul, gheșionarii de cinematografe mizînd pe intervalul lung ce se scurgea de la o „realizare” la alta. Adevărul e că nu lipseau talentul și vocația tehnică, lipsea interesul, sprijinul celor care organizează cultura, pe vremea aceea.)

Si încă că azi o asemenea situație ne apare complet răsturnată, ca de la noaptea la zi. Avem un centru de producție cinematografică, bine înzestrat, cu perspectiva unui spor de producție constant. Aceasta se datorează, desigur, limpezimii de țeluri, inițiativei și consecvenței concretizatoare, creatoare, a partidului.

Prezența partidului, firesc, nu se limitează la crearea și dezvoltarea bazei materiale, la dotarea cu mijloace tehnice moderne, la formarea de cadre. (Relativ la acest din urmă capitol, cred că operatorii noștri au alins destul de repede nivelul celor mai buni colegi ai lor din străinătate: încă înca o dezmințire a celor care au putut să creadă cîndva că n-aveți vocație tehnică, pe lângă cea artistică!) Prezența partidului s-a făcut simțită și în faptul de artă, în actul de creație. Nu mă gîndesc numai la filmele în care apar nemilcitat figuri de comuniști, ci, în general, la reușitele filmului românesc de la Tudor la Răscăla, de la Lupeni 29 și Străinul la Procesul alb, de la Pădurea spinuzărilor. Asemenea reușite sint de atribuit nu doar talentului și îndemnării realizatorilor, ci în aceeași măsură și spiritului de partid, elanului revoluționar, măsurii morale și estetice a ideologiei marx-leniniste, care le-au animat. Toate aceste pelicule — și altele încă — marchează depășirea unei etape, trecerea de la stadiul uceniciei la faza profesionalizării, deschizînd o nouă perioadă de dezvoltare a filmului românesc.

Fațete, trăsături specifice, fizionomii particulare, fiind de profilul spiritual și etic al eroului comunist au apărut în realizări meritore, ca Lupeni 29, Străinul, Procesul alb, Cartierul veseliei s.a. Totuși, filmul revelator, semnificativ, apt să sintetizeze trăsăturile fundamentale ale comuniștilor încă n-a fost conceput. (În această infirmitate putem întrezări și o avantaș: opera așteptată se va face într-o fază de maturitate artistică marx-leniniste, care le-au fi exclus ca pînă în 1970, ciclul eposului național cinematografilei sa ne-o ofere.)

poate că pe linia aceasta de căutare, o sugestie interesantă — bineînțeles de preluat în chip original, specific — ar fi de găsit și în scrisoarea lui Engels către Bebel, unde posibilul erou muncitor e asimilat eroului legendar: „Motivul care mă face să-ți scriu astăzi sint discuțiile cu bătrînul Johann Philipp Becker, care mi-a făcut o vizită de 10 zile (...) M-am bucurat foarte mult să-l revăd pe bătrînul urias, care, deși îmbătrînit fiziceste, tot mai este vesel și plin de combativitate. El este o figură scosă din legendele noastre renaștoare-francice, așa cum apar în cîntecul Nibelungilor — scripcarul Volker în carne și oase”.

Partidului, căruia îi datorează însăși propria sa ființă, cinematografa noastră îi rămîne datoră de filme din ce în ce mai valoroase, aș zice cu capodopera (astăzi contrubabilă numai în premise). În aceste condiții, cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu de la tribuna celui de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, trebuie să rămîna ca un îndreptar, ca un stimul permanent: „Sint multe momente importante din istoria patriei noastre, din munca tumultuoasă a poporului pentru edificarea noii societăți care nu și-au găsit încă o oglindire deplină în operele literar-artistice. Abordînd în toată amploarea și măreția, cu înaltă măiestrie artistică, tema eliberării poporului, a profundelor prefăcări revoluționare din România, a relațiilor sociale și a vieții spirituale a oamenilor, reflectînd optimismul și vigoarea poporului, talentul și noștri creatori pot face opere care să rămîna în patrimoniul culturii naționale și universale”.

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚI
redactor-șef adjuncțiu

L. D. BALAN
redactor-șef adjuncțiu

MARIN BUCUR

CONSTANTIN CHIRIȚA

MIHAI NEGULESCU

DINU SĂRARU
secretar general de redacție

VIOLETA ZAMPRESCU

Președintele articulei
EUGEN MIHAESCU

Președintele grafică
D. MOLDOVEANU

DINU SĂRARU

identitatea eroului

Pentru cercetătorul literar al primilor ani următori actului istoric al Eliberării, faptul cel mai semnificativ pentru peisajul dramaturgic îl constituie prezența simbolică a eroului popular. Într-adevăr, piesele de rezistență ale acestei perioade sint consacrate, toate, reliefului unor personalități puternice, devenite legendare, evocatoare ale luptei neîncetate dușe de poporul român de-a lungul veacurilor, pentru dreptate socială și libertate. Așa urcă pe scenele teatrului noastre, în acea perioadă, Ion Vodă cel Cumplit din piesa lui Laurențiu Fulcr, Tudor din Vladimirii din poemul dramatic semnat de Mihnea Gheorghiu, haiducul Sandu Lixandru din balada lui Victor Eftimiu, în sfîrșit înflăcăratul revoluționar Nicolae Bălcescu din drama eroică a lui Camil Petrescu.

Înaltmăgători ai revoluției noastre socialiste, acești eroi veneau să exprime simbolice ideea de continuitate pe care lupta comuniștilor o întemeia.

De altfel, este de observat că, oricît ar părea de paradoxal, Bălcescu — acest „om între oameni” — se inserie drept primul erou al dramaturgiei noastre noi, în profilul nobil al căruia distingem expresia ideală a revoluționarului român de profesie, purtător al mesajului de înalt patriotism și devotament față de propășirea poporului, mesaj împlinit de prezența comuniștilor în fruntea operei de construcție socialistă.

Nu întîmplător, așadar, eroul lui Camil Petrescu premerge galeria de protagoniști ai realității românești socialiste din piesele lui Mihail Davidoglu, Aurel Bărănga, Lucia Demetriu, Horia Lovinescu, Paul Everac, Al. Mirodan etc. Fiecare din eroii acestor piese, definit nu ipostaze ale luptătorului pentru socialism, se face eroul prezenței istorice determinante a comunismului în viața societății românești postbelice.

Astfel, trăsătura fundamentală a noului erou al dramaturgiei noastre se află în conștiința acestuia că lupta pentru fericire nu mai poate fi o utopie, existența lui angajată reprezentînd certitudinea victoriei. Sentimentul responsabil al făuritorului lucid al istoriei și al viitorului — iată ce imobilizează și face exemplară personalitatea eroului comunist. Sub acest semn nu s-a făcut cunoscut de pildă, un Anton Nastai din Minerii lui Mihail Davidoglu, erou a cărui esențială convingere se exprimă prin lăcătura „Trăim veșnic” — repleț venind să lumineze noua dimensiune a eroului literaturii românești socialiste.

Reflecționî identitatea dintre țelurile individului și ale societății întregi, Anton Nastai afirmă simbolic, referindu-se la viitorul pe care-l clădește: „Mi-e legătura cu oamenii pe care n-am să-i cunosc niciodată și sint bucuros fiindcă prin munca noastră noi trîmăm mai departe în sute și mii de oameni... Trăim veșnic!”

În funcție de această conștiință responsabilă față de destinele poporului și patriei se definesc, în toate piesele care au reperat succese pe scenele noastre în ultimii ani, identitatea eroului comunist.

În cele mai diverse împrejurări, existența acestuia se consumă exemplar și nu întîmplător printre cele mai reușite opere ale dramaturgiei noastre noi se inserie tocmai acele lucrări avînd în centrul lor chipul comunismului.

În structura caracterologică a acestuia, spectatorul este invitat să recunoască

acele coordonate definitorii pentru modul în care societatea socialistă determină apariția, dezvoltarea și consolidarea unei spiritualități superioare, a unei conștiințe noble.

Excludînd linearitatea și schivnicia schematică, personalitatea eroului comunist a impus dramaturgilor apelul la sondajul nuanțat și revelator pentru complexitatea unei condiții umane bogate nu numai în manifestările de aparență, dar și mai ales în procesul de gîndire și de conștiință. Protagonisții pieselor Șeful sectorului sulțele de Al. Mirodan, Ștafeta nevăzută și Simple coincidențe de Paul Everac, Moartea unui artist de Horia Lovinescu s-au impus atenției spectatorului, cîștigînd aprecierea lui unanimă, tocmai prin autenticitatea și tensiunea emoțională cu care reușese să exprime convingător, complexitatea procesului de formare a climatului spiritual socialist.

O formulă originală și modernă prin apelul la valoarea simbolică a faptului de viață, a permis lui Al. Mirodan să definească ideea luptei pentru fericire ca o coordonată intimă a caracterului comunist. Metaforica funcție de „șef al sectorului sufletelor” relevă poezie o trăsătură esențială a prezenței comunismului în viața noastră socială și de ea se leagă acele date nobile de caracter care fac cucieritoare personalitatea meteorologicului Gore.

Cu atît mai pregnant ne apare structura morală superioară a comunismului în acțiunile venind să structureze caracterul eroilor lui Paul Everac din piesele Ștafeta nevăzută și Simple coincidențe. Patosul adevăratul, sentimentul dreptății, responsabilitatea civică, fac din tînarul inginer Anghel Dobrian un erou pilditor. În conștiința lui înțîlim cu satisfacție însemele etici comuniste, așa cum trebuie să se manifeste ea în ansamblul tuturor relațiilor noastre, ozonid permanent climatul de de efervescență al construcției socialiste.

Procesul de conștiință pe care îl traversează activistul social Emil Vlăscănu din Simple coincidențe are la rîndul lui darul să lumineze funcția constructivă a unei conștiințe comuniste care invită la meditație în legătură cu gravele răspunderi ce incumbă fiecăruia dintre noi, în cadrul „unui sistem de relații sociale esențialmente favorabil comunicației umane”. Protagonistul lui Paul Everac se afirmă ca un lucid simțitor al meditației colective, întemeiate pe recunoașterea creatoare a unei baze filozofice comune: marxismul. Succesul piesei lui Paul Everac face și mai convingătoare ideea eroului comunist văzut ca ferment al universului spiritual socialist în plină desfășurare și cristalizare.

Iată așadar, cîteva ipostaze ale eroului contemporan — comunist — demne de toată prețuire, pentru că ele se întemeiază pe o cercetare și cunoaștere obiectivă, lucidă a realității, pe o înțelegere superioară a cerințelor și exigențelor ce se impun astăzi frontului nostru scriitoricesc.

Frumusețea, caracterul pilditor al acestor eroi, capacitatea lor de a invita la reflecție, forța lor de impresionare își află izvorul în necontenita lor strădînire de a se identifica nemilcitat cu țelurile și aspirațiile ideale ale poporului, cu sensul luptei comuniste.

Identitatea lor umană se revendică în toate împrejurările, de la ideea luptei revoluționare pentru fericirea poporului, pentru viitorul comunist al patriei.

VIATA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ ÎN IMAGINI de neagu rădulescu

„RĂZLEȚE” de TUDOR ARGHEZI

— Servii!-vâ, dragii mei! Răzlete, răzlete, dar aveți rod pentru cîteva generații.

A apărut „COCOȘUL NEGRU” de VICTOR EFTIMIU

— Luați exemplul: la vîrsta asta, el încă nu a răgușit.

A apărut și s-a epuizat „LUCHIAN” de PETRU COMARNESCU (ediția a II-a revăzută și adăugită)

— M-aș pictat bine! Te felicit.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipă tescu nr. 15, telefon 11.31.34 11.38.51, 12.16.10

ADMINISTRAȚIA: Soseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.33.38

Abonamente: 13 lei — 3 luni 26 lei — 6 luni 52 lei — un an

Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Știință.

40.220